

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 11/08-104

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. júna 2010 v pléne zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Lajosa Mészarosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o návrhu skupiny 49 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, zastúpenej advokátom JUDr. R. P., B., na začatie konania

o súlade § 15 ods. 1 písm. f) a § 293w až 293aq zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a § 14 ods. 4 a § 123g ods. 2 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

a o súlade § 65 ods. 1 slov „15 rokov“ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a § 30 písm. b) slov „15 rokov“ zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky takto

r o z h o d o l :

1. Ustanovenie § 123g ods. 2 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, **n i e j e v s ú l a d e** s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Vo zvyšnej časti návrhu skupiny 49 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 17. decembra 2007 doručený návrh skupiny 49 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“), zastúpených I. R., na začatie konania o súlade § 15 ods. 1 písm. f) a § 293w až 293aq zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), a § 14 ods. 4 a § 123g ods. 2 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom

dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon o starobnom dôchodkovom sporení“), s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a o súlade § 65 ods. 1 slov „15 rokov“ zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) slov „15 rokov“ zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Navrhovatelia predovšetkým namietajú ako nesúladný s ústavou zánik povinného dôchodkového poistenia od 1. januára 2008 fyzickej osoby, ktorá bola do 31. decembra 2007 povinne dôchodkovo poistená na účely starobného poistenia z dôvodu poberania invalidného dôchodku, ako aj starobného dôchodkového sporenia, na ktorom bola fyzická osoba do 31. decembra 2007 povinne zúčastnená z dôvodu poberania invalidného dôchodku, a namietajú aj predĺženie účasti na dôchodkovom poistení a starobnom dôchodkovom sporení z 10 na 15 rokov ako jednej z podmienok nároku na starobný dôchodok.

1. Vylúčenie poberateľov invalidného dôchodku z účasti na starobnom poistení a na starobnom dôchodkovom sporení napriek určitej sanácii invalidných dôchodkov považujú navrhovatelia za rozporné s čl. 39 ods. 1 ústavy, pretože napadnuté ustanovenia, ktoré túto otázku riešia, neprípustným spôsobom zasahujú do práv fyzických osôb nadobudnutých počas účinnosti skoršieho práva a menia podmienky realizácie ich základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy, pričom zmena týchto podmienok podľa navrhovateľov priamo a jednoznačne znamená zníženie ich štandardu základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy.

Vylúčenie invalidných občanov zo starobného poistenia a starobného dôchodkového sporenia je predmetom námietok navrhovateľov, pretože práve vzhľadom na nadobudnuté práva tých invalidných občanov, ktorí boli účastní na starobnom dôchodkovom sporení, majú napadnuté zmeny najintenzívnejší dopad.

Pokus zákonodarcu o čiastočnú kompenzáciu dôsledkov zániku účasti invalidov na starobnom poistení, a tým aj starobnom sporení nie je podľa navrhovateľov v stave napraviť všetky negatívne dopady napadnutej úpravy na príslušné práva dotknutých osôb.

V oblasti zákonnej úpravy základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe (čl. 39 ods. 1 ústavy) navrhovatelia poukazujú na to, že vo vzťahu k invalidom od roku 1990 do konca roku 2007 je zákon č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 555/2007 Z. z.“) za ostatných 18 rokov prvým právnym predpisom, ktorý vyníma tieto osoby z osobnej pôsobnosti zákonnej úpravy starobného poistenia a ruší právnu úpravu, podľa ktorej poistné za tieto osoby platí štát. Na účely konania o súlade právnych predpisov má táto skutočnosť vplyv z hľadiska hodnotenia stability právnej úpravy a miery opodstatnenosti, resp. vecnej odôvodnenosti dôvery adresátov v túto stabilitu. Jediným dôvodom na povinnú účasť invalidných osôb v systémoch starobného poistenia bola práve a len invalidita, pričom zároveň práve invalidita – ako okolnosť zbavujúca tieto osoby možnosti prispievať zo svojho príjmu na starobný dôchodok, resp. poistenie bola dôvodom, pre ktorý na toto poistenie prispieval štát. Povinná účasť v systéme starobného poistenia a platenie poistného mali potenciál ovplyvniť sumu starobného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku invalidnej osoby. Využitie možnosti účasti na starobnom dôchodkovom sporení tento potenciál ešte zvýraznilo; účasť v sporivom pilieri bola skutočnosťou s priamym dopadom na kvalitu realizácie základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy.

Napadnuté ustanovenia podľa navrhovateľov de facto zakladajú systémovú prekážku účasti tejto skupiny osôb, prinajmenšom reálne plnohodnotnej účasti, na systéme starobného poistenia a následne na systéme starobného dôchodkového sporenia, pričom ide o najviac ohrozenú skupinu osôb.

Pokiaľ ide o nadobudnuté práva, navrhovatelia osobitne upozorňujú na vplyv napadnutých ustanovení na právne vzťahy vzniknuté vstupom do systému starobného dôchodkového sporenia a na nároky z nich vyplývajúce, osobitne ak ide o dobrovoľný vstup

do tohto systému, t. j. vstup na základe individuálneho rozhodnutia dotknutých osôb. Kým vo vzťahu k nárokom zo starobného poistenia ide o zásah do legitímnych očakávaní invalidov vo vzťahu k sume starobného dôchodku, tak vo vzťahu k nárokom z dôchodkového starobného sporenia ide nielen o zásah do legitímnej dôvery v stabilitu a predvídateľnosť právnej úpravy, ale aj o bezprostredný zásah do vlastníckeho práva k majetkovým hodnotám, ktoré za účinnosti skoršieho práva tieto osoby sporením nadobudli – tieto finančné prostriedky sú totiž ich vlastníctvom na rozdiel od prostriedkov odvádzaných do starobného poistenia. „Nové“ právo podľa navrhovateľov pritom žiadnym spôsobom nerieši ďalšie nakladanie s týmito prostriedkami, s výnimkou ustanovení o dedení v prípade smrti sporiteľa. Od účinnosti napadnutých ustanovení totižto účasť na starobnom dôchodkovom sporení ex lege zaniká, pričom však prostriedky na účte sporiteľa (jeho majetok) sú vyňaté z jeho dispozície a z dôvodu súvisiacich temporálnych aspektov sa dotknutá invalidná osoba za svojho života k týmto prostriedkom reálne nemá ako dostať.

Podľa názoru navrhovateľov možno pod pojem „majetok“ subsumovať také prostriedky na účte sporiteľa v systéme starobného dôchodkového sporenia, ako je starobný dôchodok zohľadňujúci aj starobné dôchodkové sporenie, resp. nasporené prostriedky. „Zmarením“ legitímnej nádeje dochádza podľa navrhovateľov k neprípustnému zásahu do ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Touto legitímnosťou nádeje na získanie majetku je dlhoročná stabilná právna úprava o povinnej účasti invalidov na systéme starobného poistenia, ostatné tri roky aj starobného dôchodkového sporenia, pričom poistné platil za nich štát/Sociálna poisťovňa. Navrhovatelia sú toho názoru, že najmä v prípadoch, ak právny úkon, ktorý v súlade s platnou právnou úpravou viedol k vzniku legitímnych očakávaní, je eliminácia predpokladaných účinkov takéhoto právneho úkonu neskoršou právnou úpravou neprípustným zásahom do práva vlastníť majetok. Pritom rešpektujú, že právo vlastníť majetok nie je právom absolútnym a môže podliehať obmedzeniam, ktoré však musia spĺňať podmienky obsiahnuté v čl. 20 ods. 1 ústavy a rešpektovať princíp proporcionality podľa čl. 13 ods. 4 ústavy.

Navrhovatelia zastávajú názor, že práve spôsob realizácie tohto cieľa porušuje princíp proporcionality, keď rovnováhu medzi spravodlivým nastavením systému

starobných dôchodkov ako kvázi verejným záujmom a súkromným záujmom invalidného občana na ochrane jeho vlastníckeho práva vychýľuje v prospech tohto verejného záujmu tak, že v konečnom dôsledku zakladá také obmedzenie súkromného záujmu, ktoré ho zbavuje reálneho významu. Deklarovaný cieľ pritom nepochybne možno dosiahnuť aj prostriedkami a spôsobom, ktoré nebudú predstavovať obmedzenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

Z uvedených dôvodov navrhovateľa zastávajú názor, že zásah tak do legitímnych očakávaní zhmotnenia poistného v starobnom dôchodkovom sporení do sumy starobného dôchodku z neho, ako aj dodatočné podmienky dispozície s majetkom na účte v systéme starobného dôchodkového sporenia, ktoré sú následkom schválenia napadnutých ustanovení, zakladajú také obmedzenia základného práva podľa čl. 20 ústavy, ktoré nie sú spôsobilé uniesť test proporcionality, a preto nie sú v súlade s čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 ústavy.

V tejto súvislosti možno podľa navrhovateľov hovoriť aj o zásahu do legitímnych očakávaní invalidných občanov. Aplikácia uvedených východísk na predmetné zmeny (zrušenie účasti dotknutých osôb na starobnom poistení, a tým aj na starobnom dôchodkovom sporení a s tým súvisiace zmeny spôsobilé negatívne ovplyvniť sumu dôchodku) vedie k záveru, že tieto zmeny majú rovnako potenciál vnieť do už existujúcich právnych vzťahov právnu neistotu. Okrem zásadnej modifikácie existujúcich právnych vzťahov totiž menia aj predpoklady potenciálnej sumy dôchodku, resp. kvalitu hmotného zabezpečenia dotknutých osôb v starobe.

Napadnuté ustanovenia podľa navrhovateľov nerešpektujú ani princíp rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, čo možno konštatovať v dôsledku znevýhodneného prístupu invalidov ako osôb nespôsobilých na prácu z dôvodu zdravotnej indispozície k účasti na starobnom poistení a sporení v porovnaní s inými osobami nespôsobilými na prácu z dôvodu zdravotnej indispozície – poberateľov úrazovej renty. Kým poberatelia úrazovej renty sú povinne zúčastnení na starobnom poistení aj starobnom dôchodkovom sporení

a poistné za nich platí Sociálna poisťovňa, invalidi k takejto účasti prístup za rovnakých podmienok nemajú.

2. Predĺžením doby poistenia podľa navrhovateľov napadnutá právna úprava ústavne neprípustným spôsobom zasahuje do dôvery občanov v stabilitu a predvídateľnosť právnej úpravy a v ochranu práv, ktoré podľa doterajšej právnej úpravy nadobudli, a je v rozpore s princípom právnej istoty a s princípom ochrany nadobudnutých práv ako integrálnymi prvkami právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy.

Práva, ktoré boli riadne nadobudnuté a do ktorých zákonodarca napadnutými ustanoveniami zasiahol, súvisia podľa navrhovateľov nielen s čl. 39 ods. 1 ústavy, ale majú tiež majetkovú povahu.

Zmena temporálne konotovaných povinností oprávnených osôb nie s účinkami pro futuro, ale s účinkami aj vo vzťahu k už uskutočneným právnym úkonom vedúcim k vzniku účasti týchto osôb na systéme dôchodkového zabezpečenia, či už má povahu starobného sporenia alebo poistenia, zasahuje podľa navrhovateľov do právnej istoty osôb zúčastnených na takomto poistení, resp. sporení, pretože ak zákonodarca ustanovil dve základné podmienky na vznik nároku na starobný dôchodok, zaviazal sa, že v prípade splnenia týchto podmienok oprávnenou osobou učiní jej nároku zadosť. V kontexte 2. piliera platí, že štát týmto svojím záväzkom založil legitímne očakávania osôb, ktoré sa na základe platnej právnej úpravy rozhodli upraviť svoju účasť na systéme starobného dôchodkového sporenia tak, že do tohto sporivého piliera vstúpili. V priebehu plnenia vopred určenej – a vo svojej podstate jednoznačne kľúčovej – podmienky však štát túto podmienku zmenil, a to spôsobom, ktorým postavenie dotknutých osôb priamo zhoršil. Zmaril totiž ich legitímnu nádej, že po uplynutí doby starobného poistenia a/alebo sporenia (a v prípade splnenia druhej podmienky spočívajúcej v dosiahnutí predpísaného veku) budú môcť poberať starobný dôchodok – nádej, ktorú zákonnou úpravou sám založil.

Predmet tohto konania nemá podľa navrhovateľov len abstraktnú rovinu, ale má bezprostredné implikácie pre postavenie konkrétnych, hoci len druhovými znakmi určených

osôb. Fakt, že s prihliadnutím na časové aspekty relevantných zákonných úprav v čase podania tohto návrhu z povahy veci nemôžu existovať subjekty, ktoré by už mali nárok na výplatu dôchodkovej dávky podľa zákona o starobnom dôchodkovom sporení, neznamená, že napadnuté ustanovenia nie sú spôsobilé zasiahnuť do riadne nadobudnutých práv, resp. legitímnych očakávaní. Naopak, tento zásah je bezprostredný napriek tomu, že v praxi sa jeho účinky prejavia až po uplynutí určitého časového obdobia. Predísť vzniku týchto účinkov nezlučiteľných s ústavou je napokon hlavným cieľom návrhu navrhovateľov.

Zákonodarca zasiahol podľa navrhovateľov do legitímnych očakávaní občanov, ktoré sám založil na očakávaní, že tak právne vzťahy, ktorých účastníkmi sa stali, ako aj ich práva z týchto vzťahov vyplývajúce, nebudú zákonnou úpravou zbavené ochrany, resp. budú sa meniť len pro futuro a v prospech dotknutých občanov ako nositeľov príslušných práv.

Napadnuté ustanovenia však negujú podľa navrhovateľov možnosť sporiteľov ako oprávnených osôb posúdiť predpoklady na vznik nároku na starobný dôchodok, keďže zásadne menia jednu z podmienok vzniku tohto nároku – podmienku, ktorá samou svojou podstatou bola pre dotknuté osoby jedným z rozhodujúcich faktorov v úvahe, či sa budú alebo nebudú uchádzať o účasť v sporivom pilieri. Dodatočná zmena tejto podmienky tak priamo smeruje proti imperatívu právnej istoty.

Narušenie rovnosti v prístupe k ochrane základných práv podľa navrhovateľov spočíva v tom, že zákonodarca „zbavil“ akejkoľvek ochrany nároky vyplývajúce z účasti na starobnom dôchodkovom sporení (2. pilier) popri starobnom poistení (1. pilier), a tým, ktorí boli účastníkmi výlučne starobného poistenia (1. pilier) a neboli zároveň účastníkmi na starobnom dôchodkovom sporení (2. pilier), priznal podľa názoru navrhovateľov plnohodnotnú ochranu. Zákonodarca totiž pre takéto rozlišovanie nepreukázal žiadny legitímny cieľ, žiaden záujem, ktorého intenzita by mohla zodpovedať intenzite zásahu do princípu právnej istoty, rovnosti pred zákonom a ďalších súvisiacich imperatívov právneho štátu.

Napadnuté ustanovenia tak do legitímnych očakávaní dotknutých osôb zasahujú spôsobom, ktorý ich rozhodnutie, učené za platnosti skoršieho práva, zbavuje tých účinkov, ktoré sa týmto rozhodnutím v danom čase spájali. Uvedené naráža na ústavné limity o to viac, že očakávaniam súvisiacim s účasťou v 1. pilieri sa ochrana pred spätným pôsobením poskytuje. Niektoré nároky teda nie sú zbavené ochrany a iné áno, pričom jediným kritériom je práve forma účasti na systéme hmotného zabezpečenia v starobe, t. j. premenná bez relevantnej súvislosti s povahou predmetných nárokov. Takéto rozlišovanie znamená nerovnosť bez rozumného a legitímneho dôvodu.

Navrhovatelia požadujú, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Ustanovenie čl. I bod 8, bod 157 a čl. IV. bod 6 § 14 ods. 4 a bod 88 § 123g ods. 2 zákona č. 555/2007 Z. z. nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1, a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Ustanovenia čl. I bod 39 a čl. IV bod 20 zákona č. 555/2007 Z. z. nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a s čl. 20 ods. 1, a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Ústavný súd návrh na začatie konania prerokoval podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, a pretože nezistil dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, prijal sťažnosť navrhovateľov na ďalšie konanie podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde uznesením č. k. PL. ÚS 11/08-32 z 19. marca 2008.

Návrhu na pozastavenie účinnosti čl. I bodu 8, 39 a bodu 157 a čl. IV bodu 6 – § 14 ods. 4, 20 a bodu 88 – § 123g ods. 2 zákona č. 555/2007 Z. z. ústavný súd nevyhovel.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo verejné pojednávanie. Na konaní verejného

pojednávania trvala skupina poslancov (navrhovatelia) a Národná rada Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“).

Ústavný súd vyzval na vyjadrenie národnú radu ako odporcu v konaní a podpredsedu vlády Slovenskej republiky (ďalej aj „vláda“) a ministra spravodlivosti Slovenskej republiky ako vedľajšieho účastníka v konaní.

Národná rada Slovenskej republiky vo svojom vyjadrení z 23. júna 2008 uviedla:

«Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy majú občania právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Podrobnosti o právach ustanoví zákon (čl. 39 ods. 3). Týmto zákonom je zákon o sociálnom poistení, ktorý vo svojom rozsahu zahŕňa o. i. dôchodkové poistenie, a to starobné poistenie ako poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia a invalidné poistenie ako poistenie pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca a pre prípad úmrtia, ako aj úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Vylúčenie fyzickej osoby, ktorej sa vypláca invalidný dôchodok do dovŕšenia dôchodkového veku alebo do priznania predčasného dôchodku z rozsahu povinného dôchodkového poistenia nepredstavuje zásah do nadobudnutých práv invalidných dôchodcov, nakoľko v súvislosti s vylúčením fyzickej osoby, ktorej sa vypláca invalidný dôchodok sa novelou zákona ďalej upravili na ochranu poistencov ďalšie ustanovenia zákona, a to

> § 60 novým znením odseku 4, podľa ktorého obdobie dôchodkového poistenia je aj obdobie poberania invalidného dôchodku priznaného a vyplácaného Sociálnou poisťovňou do dovŕšenia dôchodkového veku alebo do priznania predčasného starobného dôchodku,

> § 62 odsekom 2, podľa ktorého za obdobie dôchodkového poistenia podľa § 60 ods. 4 (obdobie poberania invalidného dôchodku), ktoré trvalo celý kalendárny rok patrí osobný mzdový bod vo výške 0,3,

> vypustil sa § 73a upravujúci zánik nároku na invalidný dôchodok,

> § 79a, podľa ktorého suma starobného dôchodku a predčasného dôchodku poistenca, ktorý poberá alebo poberal invalidný dôchodok, sa nesmie určiť z nižšieho priemerného osobného mzdového bodu, než z ktorého sa určila suma invalidného dôchodku,

> § 81 odsek 1, podľa ktorého, ak poberateľ invalidného dôchodku splní podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku, vypláca sa tá dôchodková dávka, ktorej suma je vyššia; pri rovnakej sume týchto dôchodkových dávok vypláca sa dôchodková dávka, ktorú si poistenec zvolí,

> § 82 odsek 4, podľa ktorého aj invalidný dôchodok, ktorý sa v príslušnom kalendárnom roku nevypláca z dôvodu poskytovania náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca podľa osobitného predpisu alebo nemocenského, na ktoré vznikol nárok pred priznaním invalidného dôchodku, sa zvýši za príslušný kalendárny rok, v ktorom sa z uvedeného dôvodu nevypláca; toto zvýšenie patrí od vzniku nároku na výplatu tohto dôchodku,

> § 293y, podľa ktorého obdobie od 1. januára 2004 do 31. decembra 2007, v ktorom poistenec poberal invalidný dôchodok, je obdobie dôchodkového poistenia aj po 31. decembri 2007 podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008,

> § 293ac ods. 1, podľa ktorého starobný dôchodok, na ktorý bol prekvalifikovaný invalidný dôchodok podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008, sa považuje aj po 31. decembri 2007 za starobný dôchodok, § 293ac ods. 3, podľa ktorého ak poberateľ starobného dôchodku podľa odseku 1 splní podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku zo starobného poistenia po 31. decembri 2007, vypláca sa dôchodok, ktorý je vyšší. Pri rovnakej sume týchto dôchodkov vypláca sa dôchodok, ktorý si poistenec zvolil a § 293ac ods. 4, podľa ktorého pri určení sumy starobného dôchodku, na ktorý vznikol nárok zo starobného poistenia poberateľovi starobného dôchodku, na ktorý bol prekvalifikovaný invalidný dôchodok, platí § 79a rovnako.

Ponechanie fyzickej osoby, poberajúcej úrazovú rentu, v rozsahu povinne dôchodkovo poistených osôb vyplýva z § 89a, podľa ktorého nárok na úrazovú rentu na rozdiel od invalidného dôchodku, zaniká dovŕšením dôchodkového veku alebo dňom priznania predčasného starobného dôchodku.

V nadväznosti na vylúčenie poberateľov invalidných dôchodkov sa zrušilo platenie poisteného na starobné poistenie Sociálnou poisťovňou zo základného fondu starobného poistenia za poberateľov invalidných dôchodkov (§ 128 ods. 7).

Podľa osobitnej časti dôvodovej správy (7. bod) k vládnemu návrhu zákona (tlač 386) „dôsledkom takéhoto transferu poistného je umelé zvyšovanie sumy starobného dôchodku, pretože pri určovaní sumy starobného dôchodku poistencovi, ktorý poberal invalidný dôchodok sa zárobky, ktoré poberal popri poberaní invalidného dôchodku, zvýšia o zárobky, ktoré dosahoval ako zdravý poistenec pred vznikom invalidity a z ktorých sa určila suma invalidného dôchodku. To znamená, že pri určení sumy starobného dôchodku sa za každý mesiac transferu zohľadňujú dva zárobky, ako keby tento poberateľ invalidného dôchodku vykonával dve zárobkové činnosti, ale v skutočnosti vykonával len jednu zárobkovú činnosť. Dôsledkom transferu je pozitívna deformácia výšky starobného dôchodku, pretože dvaja poistenci, ktorí vykonávali zárobkovú činnosť so zárobkami v rovnakej výške, budú mať rôznu výšku starobného dôchodku, t. j. poistenec, ktorý poberal invalidný dôchodok bude mať starobný dôchodok vyšší ako poistenec, ktorý nepoberal invalidný dôchodok.“

II. Novelou zákona sa tridsiatym deviatym bodom (čl. I) v § 65 ods. 1 a dvadsiatym bodom v § 30 písm. b) (čl. IV) upravili podmienky nároku na starobný dôchodok tak, že tento nárok má poistenec (sporiteľ), ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov (získal najmenej 15 rokov starobného dôchodkového sporenia), čím došlo k predĺženiu obdobia dôchodkového poistenia (sporenia) z 10 na 15 rokov.

Ako sa uvádza v osobitnej časti dôvodovej správy k vládnemu návrhu zákona (tlač 386) jednou zo základných podmienok nároku na starobný dôchodok a predčasný starobný dôchodok je získanie potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia, ktorý od 1. januára 2004 bol znížený z 25 rokov na 10 rokov. Priemerný počet rokov obdobia dôchodkového poistenia žiadateľa o starobný dôchodok alebo o predčasný starobný dôchodok vysoko prevyšuje tento minimálny počet rokov obdobia dôchodkového poistenia (v roku 2004 to bolo u mužov 42,4 roka a u žien 36,7 roka, v roku 2005 muži 42,9 a ženy 36,23 roka a v roku 2006 muži 40,4 a ženy 34 rokov; priemerný počet rokov dôchodkového poistenia žiadateľa o starobný dôchodok bol v roku 2004 38,8 roka, v roku 2005 to bolo 38,3 a v roku 2006 35,8 roka). V praxi však môžu nastať situácie, že nárok na starobný dôchodok vznikne

dovršením dôchodkového veku a získaním len 10 rokov poistenia, čím dochádza k situáciám, že výška starobného dôchodku je veľmi nízka. Zvýšenie počtu rokov dôchodkového poistenia z 10 na 15 rokov sa preto navrhlo z dôvodu ochrany poistencov, čo prakticky, v porovnaní so súčasnou právnou úpravou, znamená zvýšenie takto vzniknutého minimálneho nároku o 50 % (z rovnakého dôvodu bola vykoná zmena aj v zákone č. 43/2004 Z. z.).

Aby sa zamedzilo narušeniu právnej istoty z dôvodu ochrany nadobudnutých práv pre poistenca, ktorý dovŕšil vek potrebný na nárok na starobný dôchodok pred 1. januárom 2004 a do 31. decembra 2007, nezískal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na starobný dôchodok, novela zákona ustanovila v prechodnom ustanovení § 293aa ods. 1, že sa podmienky na nárok na starobný dôchodok po 31. decembri 2007 posudzujú podľa § 273 ods. 5 zákona. Pre nárok na dôchodok, sa v takom prípade vyžaduje splnenie dôchodkového poistenia najmenej 10 rokov a dovŕšenie veku 62 rokov. Pre poistenca, ktorý v období od 1. januára 2004 do 31. decembra 2007 dovŕšil dôchodkový vek a do 31. decembra nezískal najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia sa ustanovila ochrana prostredníctvom ustanovenia § 293aa ods. 2, podľa ktorého poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak získa najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia.

Vo vzťahu k zákonu o starobnom dôchodkovom sporení sporiteľom zúčastneným na starobnom dôchodkovom sporení novela zákona neupravila prechodné ustanovenie, nakoľko § 14 ods. 4 cit. zákona nadobudol účinnosť 1. augusta 2006, čím nároky na dávky zo starobného dôchodkového sporenia nevznikajú žiadnemu sporiteľovi.

Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Podrobnosti o tomto práve ustanoví zákon. Na tomto základe boli novelou zákona schválené zmeny pre všetkých poistencov, sporiteľov rovnako, preto postup zákonodarného zboru je legitímny.»

Vedľajší účastník – vláda Slovenskej republiky, sa k návrhu navrhovateľov vyjadrila takto:

«A. Navrhovatelia namietajú protiústavnosť niektorých ustanovení zákona č. 555/2007 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) a zákon č. 43/2004 Z. z.

o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov (ďalej len „dôchodkový zákon“), ktorým sa ukončuje platenie dôchodkového poistenia a sporenia invalidným osobám štátom. Navrhovatelia síce kritizujú toto rozhodnutie, avšak bez dostatočného kontextu s celkovou právnou úpravou sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia. Predovšetkým sa nevyrovnávajú s otázkou dôvodu prijatia takejto právnej úpravy. Vzhľadom na to, že práve legitímny cieľ odôvodňujúci prípadný zásah do ústavou garantovaných práv je v tomto kontexte veľmi dôležitý, je potrebné na úvod uviesť príčiny a zmysel novej právnej úpravy.

Od zavedenia systému sociálneho poistenia, založeného na poistných princípoch s určitými prvkami solidarity, sa poberateľovi invalidného dôchodku umožnilo popri poberaní dôchodku vykonávať zárobkovú činnosť, a to na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy, bez obmedzenia rozsahu vykonávanej činnosti a dosahovaného príjmu. Zachovaním platenia poistného na starobné poistenie za poberateľa invalidného dôchodku aj po nadobudnutí účinnosti zákona o sociálnom poistení sa však dosiahla jeho pozitívna diskriminácia vo vzťahu k poistencovi, ktorý invalidný dôchodok nepoberal.

V praxi to znamená, že pred 1. januárom 2008 poberateľ invalidného dôchodku, ktorý vykonával zárobkovú činnosť, bol povinne dôchodkovo poistený z titulu výkonu zárobkovej činnosti a zároveň bol povinne dôchodkovo poistený z dôvodu poberania invalidného dôchodku.

Navrhovatelia sa snažia interpretovať význam namietanej novely oboch dotknutých zákonov ako poškodzovanie poberateľov invalidných dôchodkov, a osobitne najmä tých, ktorí sú v II. pilieri. V skutočnosti však prvoplánovo ide o odstránenie dovtedajšej (do 31. 12. 2007) systémovej deformácie, súvisiacej so spôsobom výpočtu invalidného a starobného dôchodku.

Presun poistného plateného Sociálnou poisťovňou (zo základného fondu invalidného poistenia do základného fondu starobného poistenia) bol do 31. decembra 2007 praktickým dôsledkom toho, že poberateľ invalidného dôchodku je povinne dôchodkovo poistený. V čom spočíva táto systémová deformácia?

Ak sa fyzická osoba stane invalidnou, výška jej invalidného dôchodku je určená v závislosti od jeho predchádzajúcich príjmov. Za túto osobu platí poistné do príslušného fondu Sociálna poisťovňa. Ak takáto osoba začne pracovať, pri určení jej starobného

dôchodku už do výpočtu nevstupujú len jeho skutočne dosiahnuté príjmy, ale zohľadňuje sa aj existencia uvedeného plnenia. V praxi to znamená, že starobný dôchodok je počítaný niekomu, kto akoby mal dva samostatné zárobky, a to ten, čo dosiahol odvodmi z vlastnej práce, aj ten, čo za neho platila Sociálna poisťovňa.

Na druhej strane na výpočet, ak dochádza k výpočtu sumy starobného dôchodku príjmovovo rovnakého, ale zdravého človeka, má vplyv len výška jeho skutočných príjmov z pracovnej aktivity a žiadny dodatočný vklad v jeho prospech neexistuje. Z tohto dôvodu rieši uvedené opatrenie existenciu tzv. pozitívnej deformácie výšky starobného dôchodku jednej skupiny poistencov na úkor druhej.

Podľa právnej úpravy schválenej zákonom č. 310/2006 Z. z., ktorou sa novelizoval zákon o sociálnom poistení a ktorá mala nadobudnúť účinnosť od 1. januára 2008, nárok na invalidný dôchodok mal zaniknúť každému poberateľovi invalidného dôchodku dňom dovŕšenia dôchodkového veku. V dôsledku takejto právnej úpravy by mohlo dôjsť k situácii, že

a) poberateľovi invalidného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku bude priznaný starobný dôchodok, ktorého suma môže byť oveľa nižšia ako bola suma vyplácaného invalidného dôchodku, pretože ako invalidný dôchodca s obmedzenou pracovnou schopnosťou dosahoval nižšie zárobky alebo môže dôjsť k situácii, že

b) mu nárok na starobný dôchodok pre nesplnenie podmienky potrebnej doby dôchodkového poistenia vôbec nevznikne.

Vzhľadom na možné negatívne dopady tejto právnej úpravy na niektoré skupiny poistencov sa prijatím zákona č. 555/2007 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2008 zrušila táto právna úprava a nahradila sa právnou úpravou, podľa ktorej invalidný dôchodok sa umožňuje naďalej vyplácať jeho poberateľovi aj po dovŕšení dôchodkového veku.

Na základe uplatnenia princípu solidarity sa zákonom č. 555/2007 Z. z. zabezpečila ochrana poberateľa invalidného dôchodku, ktorý v minulosti poberal alebo poberá invalidný dôchodok, spočívajúca v tom, že suma starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku sa nesmie určiť z nižšieho priemerného osobného mzdového bodu, než z ktorého bol určený invalidný dôchodok (§ 79a zákona o sociálnom poistení). To znamená, že ak poistenec dosahoval počas poberania invalidného dôchodku nižšie zárobky, než aké

dosahoval pred vznikom invalidity, jeho starobný dôchodok nemôže byť vymeraný z nižších zárobkov, než z ktorých bol vymeraný invalidný dôchodok.

Ďalšia ochrana poberateľa invalidného dôchodku spočíva v tom, že ak starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok by bol nižší ako vyplácaný invalidný dôchodok (napr. v dôsledku valorizácie invalidného dôchodku), poistencovi patrí vyšší invalidný dôchodok. V prípade rovnakej výšky dôchodkov, poistencovi sa bude vyplácať dôchodková dávka, ktorú si zvolí.

V dôsledku tejto dvojstupňovej ochrany poberateľa invalidného dôchodku, ktorá zabezpečuje, aby nedošlo novou úpravou k zhoršeniu jeho sociálnej situácie sa vypustilo platenie poistného na starobné poistenie Sociálnou poisťovňou za poberateľa invalidného dôchodku. Fakticky nemôže nastať situácia, že novo priznaný starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok by bol nižší ako je suma vyplácaného invalidného dôchodku.

Popri uvedenej dvojstupňovej ochrane poberateľa invalidného dôchodku nie je zanedbateľné ani to, že bez ohľadu na percentuálnu mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, obdobie poberania invalidného dôchodku, na účely získavania nároku na dôchodkové dávky, je naďalej považované za obdobie dôchodkového poistenia.

Účelom starobného dôchodkového sporenia (II. pilier) je spolu so starobným poistením (I. pilier) zabezpečiť príjem sporiteľa v starobe a pozostalým pre prípad jeho úmrtia. Je potrebné zdôrazniť, že v systéme starobného dôchodkového sporenia neexistuje tzv. „invalidné sporenie“, nakoľko z tohto systému je vyplácaný len starobný, predčasný starobný dôchodok a pozostalostné dôchodky na rozdiel od dôchodkového poistenia podľa zákona o sociálnom poistení, kde sa z dôchodkového poistenia poskytujú dôchodkové dávky zo starobného poistenia a z invalidného poistenia.

Ak navrhovatelia považujú za nedostatok súčasnej právnej úpravy status tých poberateľov invalidného dôchodku, ktorí boli predtým v II. pilieri a nevykonávali zárobkovú činnosť, pričom im v dôsledku zákona č. 555/2007 Z. z. zostala na osobných dôchodkových účtoch určitá suma príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, je potrebné k tomu uviesť, že táto suma príspevkov bola platená len Sociálnou poisťovňou (teda neplatili si príspevky sami, resp. ich zamestnávateľ — keďže nedosahovali príjem zo zárobkovej činnosti). Poberatelia invalidného dôchodku, ktorí nevykonávajú zárobkovú činnosť, môžu zväziť svoju účasť v systéme starobného dôchodkového sporenia a využiť možnosť vystúpiť z tohto

systemu. Ak zo systému nevystúpia a ak nebudú vykonávať zárobkovú činnosť, predmetná suma príspevkov sa vyplatí oprávneným osobám alebo sa stane predmetom dedenia. V tejto súvislosti je potrebné opätovne pripomenúť, že systém starobného dôchodkového sporenia invalidný dôchodok ani podobnú dávku nepozná a nikdy nepoznal. V prípade, že poberateľ invalidného dôchodku, ktorý je v II. pilieri, bude naďalej vykonávať zárobkovú činnosť, môže naďalej odvádzať príspevky na starobné dôchodkové sporenie a sporiť si na svoj budúci starobný dôchodok z II. piliera. Na všetkých poberateľov invalidného dôchodku, teda aj na tých, čo si sporia na dôchodok v II. pilieri, sa vzťahuje vyššie spomínaná dvojstupňová ochrana.

B. Je možné sa stotožniť s názorom, že „ústavný súd nepredstavuje fórum, ktoré by bolo vhodné na kompenzáciu „prehier“, ktoré v súťaži regulačných predstáv v zákonodarnom zbore utrpí parlamentná menšina. Inými slovami, navrhovatelia sa na ústavný súd neobracajú ako na orgán, v konaní pred ktorým by chceli pokračovať v zápase o presadenie vlastných vecných návrhov. Obracajú sa naň ako na orgán ochrany ústavnosti, ktorého úlohou nie je ochrana politických záujmov parlamentnej menšiny, ale ochrana ústavných noriem, hodnôt a princípov. Podľa názoru navrhovateľov spôsob, akým vymedzili predmet tohto návrhu, jednoznačne preukazuje, že ide o kontext, presahujúci vecný regulačný spor a že účelom návrhu je zabrániť ústavne neprípustnému zásahu do riadne nadobudnutých práv fyzických osôb.“

Navrhovatelia však svojim podnetom skôr potvrdili, že ide o kritiku vecného riešenia sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia ako o spochybnenie jeho ústavnosti.

Predovšetkým je potrebné zdôrazniť, že sociálne poistenie a starobné dôchodkové sporenie, a to tak ich forma ako aj rozsah, sú v pomerne širokej voľnej úvahe štátu. Zákonodarca však musí prijať takú právnu úpravu, ktorá nepoprie zmysel a účel ústavou garantovaných práv. Medzi ústavné imperatívy (ak vôbec v rámci hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv existujú) zrejme nepatrí „ústavný imperatív osobitnej ochrany“, pretože tento pojem nie je v právnej doktríne rozšírený. Na rozdiel od navrhovateľov medzi právnu doktrínu nezaraďujeme blog SME, napriek ubezpečeniu navrhovateľov, že prezentuje názory „odborníkov“ (s. 8 návrhu).

O tom, že navrhovatelia viac kritizujú vecné riešenie dôchodkového systému, ako jeho protiústavnosť svedčia aj argumenty, ktoré vychádzajú z teórie nadobudnutých práv a túto interpretujú ako generálny zákaz zmeny právnej úpravy prezentujúcej ich vlastný vecný názor. Navyše navrhovatelia aj priznávajú, že kritizovaná nová právna úprava neprinesie rovnaké následky všetkým adresátom a môže sa stať, že pre niektorých bude výhodnejšia a pre iných menej. Avšak v zásade nepríde k takému všeobecnému negatívnemu zásahu, ktorý by zásadným spôsobom zhoršil sociálne postavenie invalidných dôchodcov. Takéto následky mala a má každá zmena v sociálnom a dôchodkovom zabezpečení, vrátane tzv. dôchodkovej reformy z prvých rokov prvej dekády 21. storočia. Treba preto podčiarknuť konštatovanie navrhovateľov, že „uvedené je priamo závislé od konkrétnych skutkových okolností a situácie každého jedného individuálneho občana a nie je možná generalizácia“.

Navrhovatelia z pohľadu ústavnosti zákona č. 555/2007 Z. z. predovšetkým namietajú:

- a) zásah do dôvery v stabilitu a predvídateľnosť právnej úpravy, najmä vo vzťahu k priebežnému pilieru dôchodkového sporenia,*
- b) zásah do práv nadobudnutých počas účinnosti skoršieho zákona*
- c) zásah do vlastníckeho práva garantovaného čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), vo vzťahu k sporivému pilieru,*
- d) zmenu podmienok realizácie čl. 39 ústavy,*
- e) zásah do legitímnych očakávaní invalidných občanov,*
- f) nerovnosť v prístupe k právam.*

Ad a) a b)

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. PL ÚS 25/05, po podrobnom zhrnutí právnoteoretických postulátov ako aj ústavnoprávnych aspektov retroaktivity (s odvolaním sa na konštantnú judikatúru) rešpektuje oprávnenie zákonodarcu meniť existujúcu právnu úpravu, ak sú splnené v zásade tri základné podmienky:

- právny predpis pôsobí odo dňa účinnosti len do budúcnosti,*
- okruh subjektov, na ktoré sa právny predpis vzťahuje, je vymedzený všeobecne (nezakladá diskrimináciu),*

- existuje súlad s ústavou.

Ústavný súd objasňuje právnoteoretický rozdiel medzi pravou a nepravou retroaktivitou, pričom o nepravú retroaktivitu ide, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, ak tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali.

O pravú retroaktivitu (teda o retroaktivitu, ktorá je z ústavnoprávneho hľadiska až na výnimky neprípustná) by išlo až vtedy, ak by zákon ustanovil, že poistné, ktoré bolo doteraz za invalidov zaplatené, je potrebné vrátiť tomu, kto ho za týchto invalidov platil. Nič také sa však nestalo a účinky namietaného zákona č. 555/2007 Z. z. nastávajú len do budúcnosti.

Je potrebné uviesť, že neboli menené už vzniknuté nároky (t.j. priznané dôchodky), menili sa iba podmienky vzniku nároku na dôchodok, pričom treba zdôrazniť, že sa menili len do budúcnosti a pre všetkých rovnako.

Ad c)

Používaním zjednodušených prirovnaní ako napr. „Sporenie v II. pilieri = sporenie pre dedičov“, či odvolávaním sa na „autority“ z internetových blogov sa navrhovatelia snažia navodiť predstavu o prílišnej tvrdosti, či dokonca cynizme súčasného právneho stavu, ktorý uzamyká úspory do akéhosi „trezoru“, a tento môžu otvoriť len dedičia sporiteľa. Ako už bolo uvedené zákon č. 555/2007 Z. z. kompenzuje potenciálne riziká zavedenia nových prvkov do systému dôchodkového sporenia (najmä predĺženie doby sporenia na 15 rokov) možnosťou takto pozmenený systém opustiť. Je teda ponechané na rozhodnutí každého sporiteľa, či si nasporené prostriedky ponechá v dôchodkovej správcovskej spoločnosti (teda možno aj „pre dedičov“), alebo či si ich presunie do tzv. priebežného piliera. V neposlednom rade je potrebné uviesť, že pre občanov zostáva otvorená aj možnosť pracovať dlhšie a aj takýmto spôsobom dosiahnuť zákonom ustanovený predpoklad doby sporenia 15 rokov. V každom z vyššie uvedených prípadov zostáva dispozičné právo s predmetom vlastníckeho práva zachované.

Ad d) a e)

Argumenty navrhovateľov vychádzajú z mylnej predstavy o nemennosti právnej úpravy, čím zasahujú do práva poslancov zákonodarného zboru sa rozhodnúť, akú právnu

úpravu prijímú v zmysle čl. 51 ústavy na vymedzenie konkrétnej formy a rozsahu realizácie sociálnych práv. Pri tomto rozhodovaní majú dostatočne veľkú možnosť voľnej úvahy, ktorá je limitovaná zachovaním zmyslu a účelu sociálnych práv chránených čl. 39 ústavy. Ak by podmienky realizácie práva vychádzajúce z čl. 39 ústavy nemohli byť menené, musela by na Slovensku platiť dodnes zákonná úprava existujúca ku dňu účinnosti ústavy, t. j. právny stav k 1. 10. 1992.

Navrhovatelia sa vo svojom návrhu snažia navodiť dojem, že ich návrh je obsahovo identický s kauzou, ktorú riešil ústavný súd pod č. PL ÚS 25/05. V tomto prípade však ide o porovnanie neporovnateľného, pretože v uvedenom prípade išlo o následné odnímanie už priznaného statusu invalidného dôchodcu. Zákonom č. 555/2007 Z. z. neboli menené už vzniknuté nároky (t.j. priznané dôchodky), menili sa iba podmienky vzniku nároku na dôchodok, pričom je potrebné zdôrazniť, že sa menili len do budúcnosti a pre všetkých rovnako. Každý navyše získal možnosť sa novým podmienkam prispôsobiť, či už opustením sporivého piliera alebo zotrvaním na trhu práce dlhší čas.

Najskorším časovým okamihom, kedy by aj podľa pôvodnej úpravy mohlo najskôr dôjsť k dosiahnutiu doby sporenia (vtedy 10 rokov) bol rok 2015 (t.zn. 10 rokov od vstupu v r. 2005), čo je dostatočne dlhá doba na to, aby sa každý mohol prispôsobiť novému legislatívnemu prostrediu. Z tohto dôvodu by bolo neúčelné a nadbytočné riešiť novú právnu úpravu sporivého piliera prechodnými ustanoveniami.

Ad f)

Navrhovatelia namietajú, že zákonodarca zvýhodňuje poberateľov úrazovej renty pred invalidmi. Je síce pravda, že ide v oboch prípadoch o zdravotne poškodené osoby, avšak z hľadiska vzniku ich nárokov pôsobia dva rôzne právne tituly.

Poberatelia úrazovej renty sú odškodňovaní z titulu poškodenia zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Hlavný právny rámec odškodnenia je určený Zákonníkom práce, ktorý poškodenému priznáva nárok na odškodnenie v plnom rozsahu. Do účinnosti zákona o sociálnom poistení, zo zodpovednosti zamestnávateľa za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa Zákonníka práce patrila aj tzv. strata na dôchodku, ktorá bola v zásade pretransformovaná do súčasnej podoby platenia poistného na starobné poistenie Sociálnou poisťovňou za poberateľa úrazovej renty. Rozdiel medzi poberateľmi úrazovej renty a invalidnými dôchodcami je teda v tom, že kým poberateľ úrazovej renty je

poberateľom z titulu úrazu alebo choroby z povolania, invalidným sa občan môže stať z akéhokoľvek dôvodu (napríklad aj subjektívneho).

Poberatelia úrazovej renty a invalidi sa nachádzajú v dvoch odlišných právnych režimoch, ktoré ovplyvňujú ich konkrétne právne nároky. Podobne je tomu aj v iných prípadoch, kde platia rôzne právne režimy pre osobitné kategórie povolání a nejde tu o diskrimináciu na základe povolania, ale len ústavne prístupné preferovanie pre štát dôležitých zamestnaní.»

V súvislosti so vzdaním sa mandátu poslankyne Národnej rady Slovenskej republiky prof. PhDr. I. R., PhD., ktorá zastupovala skupinu 49 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a ktorá podala ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade niektorých ustanovení zákona o sociálnom poistení a zákona o starobnom dôchodkovom sporení s označenými článkami ústavy, ústavný súd požiadal každého zo skupiny poslancov, aby po dohode s ostatnými navrhovateľmi ústavnému súdu oznámil, kto bude skupinu poslancov v súlade s § 21 ods. 3 zákona o ústavnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 11/08 ďalej zastupovať.

Poslankyňa Národnej rady Slovenskej republiky L. Ž. 25. mája 2009 predložila ústavnému súdu splnomocnenie skupiny 49 poslancov na zastupovanie predmetnej veci v konaní pred ústavným súdom pre advokáta JUDr. R. P., PhD., B., na ich zastupovanie.

Predsedníčka pléna ústavného súdu nariadila ústne pojednávanie na 10. jún 2009. Zástupca skupiny 49 poslancov v prípise z 3. júna 2009, ktorým ospravedlnil svoju neúčast' na ústnom pojednávaní 10. júna 2009, uviedol, že pri preberaní veci dostal od navrhovateľov pokyn netrvať v danej veci na konaní ústneho pojednávania. Na verejnom zasadnutí pléna, ktoré sa uskutočnilo 10. júna 2009, sa zúčastnil len zástupca národnej rady, poslanec Róbert Madej, ktorý zotrval na vyjadreniach národnej rady a vo svojom vyjadrení uviedol:

„Skupina poslancov národnej rady sa domáha vyslovenia nesúlady dvoch skupín ustanovení zavedených zákonom č. 555/2007 do zákona o sociálnom poistení, zák. č. 46/2003 Z. z. a zákona o starobnom dôchodkovom sporení, zák. č. 43/2004 Z. z.

K posúdeniu súladu a nesúladu týchto zmien právnych predpisov s Ústavou Slovenskej republiky je potrebné poznať aj vecnú rovinu, vecné dôvody, ktoré národnú radu viedli k zmene týchto právnych predpisov, ako aj ústavnoprávne aspekty.

K vecným dôvodom tej prvej zmeny, skupiny zmien, a to je zmena okruhu dôchodkovo poistených osôb, a to tak, že boli vypustené fyzické osoby, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok z povinného dôchodkového poistenia, účelom tejto právnej úpravy bolo niekoľko skutočností. V praxi dochádzalo odo dňa účinnosti právnej úpravy od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2007, keď bola táto úprava napadnutou úpravou zrušená, zmenená. V praxi sa uskutočňovalo to, že poberateľ invalidného dôchodku za neho tým, že bol povinne dôchodkovo poistená osoba, za neho sa platil transfer zo základného fondu invalidného poistenia do základného fondu starobného poistenia. Transfer, to znamená odvody za túto osobu sa vymerali z príjmu, ktoré invalidný dôchodca, poberateľ invalidného dôchodku dosahoval ešte v čase, keď bol zdravý, pred dňom, keď sa stal invalidný, teda zdravotne postihnutou osobou. Každoročne samozrejme v súvislosti s rastom priemernej mzdy sa tento transfer valorizoval, zvyšoval. To znamená, že poberateľ invalidného dôchodku v prípade, ak pracoval, pretože právna úprava to samozrejme dovoľovala, aj v súčasnosti dovoľuje, tak za neho boli platené odvody z dvoch zdrojov, a to z titulu invalidného poistenia, to znamená na základe tohto transferu zo zárobku, ktorý by dosahoval ako zdravá osoba, ale súčasne za poberateľa invalidného dôchodcu v prípade, ak pracoval, boli platené odvody aj z jeho zárobkovej činnosti, ktorú dosahoval. Prakticky sa teda stávalo, že takejto osobe poberateľovi invalidného dôchodku, ktorý aj pracoval, sa vymeral dôchodok zo súčtu týchto dvoch vymeriavacích základov. To znamená, že proti tomu zdravej osobe, ktorá pracuje a nepoberá žiadny invalidný dôchodok, sa dôchodok vymeria z príjmu, ktorý dosahuje z jedného odvodu samozrejme. Je úplne bezpredmetné, či nasledne tento transfer, ktorý bol posielaný zo základného fondu invalidného poistenia do základného fondu starobného poistenia sa následne, ak išlo o sporiteľa aj v druhom pilieri, delil, prvá polovica ostávala v prvom pilieri, druhá polovica v druhom pilieri, pretože dôvodom tejto zmeny bola pozitívna diskriminácia, doslova až deformácia tohto systému, kde pozitívna diskriminácia poberateľa invalidného dôchodku bola spôsobená tým, že poberateľovi invalidného dôchodku, ktorý pracoval, sa vymeriaval dôchodok z vyššieho príjmu z dvoch zdrojov. Tu teoreticky je potrebné povedať, že invalidný dôchodok ako taký by mal byť skôr v tej rovine

náhrady za stratu príjmu osoby v dôsledku zdravotného postihnutia. Ale právna úprava prijatá od 1. 1. 2004, ktorá platí v tejto časti až dodnes, spôsobuje, že poberateľ invalidného dôchodku môže pracovať. Podmienkou nároku na invalidný dôchodok nie je limitácia príjmov zo zárobkovej činnosti alebo nevykonávanie zárobkovej činnosti. V praxi sa teda môže stať a často aj stáva, že poberatelia invalidných dôchodkov súčasne aj pracujú. Teda majú dva príjmy. Z toho dôvodu teda tieto osoby, ktoré pracujú a sú poberateľmi invalidných dôchodkov, sú dôchodkovo poistené z dvoch zdrojov. Za jeden mesiac súčasného poberania invalidného dôchodku sú poistené tak z titulu ich fiktívneho príjmu, ktorý by boli poistené z titulu ich fiktívneho príjmu, ktorý by dosahovali, keby neboli poberateľmi invalidného dôchodku. To znamená, keby neboli invalidne poistenými a súčasne ešte sa k tomu pripočítal vymeriavací základ z príjmu, ktorý dosahovali popri poberaní invalidného dôchodku. Takže vychádzame z princípov, že invalidný dôchodok, ako aj starobné poistenie a zabezpečenie v prípade staroby z titulu poberania invalidného dôchodku by malo byť subsidiárne, a to len v prípade, ak osoba nepoberá príjem ako náhradu za stratu príjmu, resp. náhradu za stratu dôchodku. To bola vlastne prvá príčina tej prvej vecnej zmeny v rámci novelizácie právneho predpisu, avšak túto zmenu treba posudzovať aj komplexne vzhľadom na predchádzajúcu právnu úpravu, a to je právna úprava prijatá zák. č. 310/2006 Z. z., ktorá tiež nadobudla v tejto časti účinnosť k 1. 1. 2008, ktorá ustanovovala zánik nároku na invalidný dôchodok dňom dovŕšenia dôchodkového veku. Tu sa súčasne v praxi mohlo stať, že osoba, ktorá poberala invalidný dôchodok dlhší čas po dovŕšení veku odchodu do dôchodku, by jej samozrejme zanikol podľa predchádzajúcej právnej úpravy nárok na invalidný dôchodok a vymeriaval by sa jej starobný dôchodok. Hrozba bola tá, že v mnohých prípadoch by ten novovymieraný starobný dôchodok bol nižší, alebo by nebol priznaný vôbec. A aj z tohto dôvodu zabezpečenia ochrany poistencov, ale aj z dôvodu tých zmien, ktoré som naznačil z hľadiska odstránenia deformácie systému, sa prijala komplexne aj s týmito zmenami napadnutým právnym predpisom a ostatnými ustanoveniami ďalšia zmena, kde sa zabezpečila práve ochrana poberateľa invalidného dôchodku, ktorá má byť a je v súčasnosti zabezpečená tým, že napriek tomu, že táto osoba nie je povinne dôchodkovo poistená za to obdobie, keď poberá invalidný dôchodok, toto obdobie sa započítava pre výpočet starobného dôchodku ako doba poistenia, to znamená napriek tomu, že neprebiehajú jednotlivé transfery medzi fondom

starobného poistenia a do základného fondu invalidného poistenia doba, ktorú poberá táto osoba, invalidný dôchodok sa počíta ako doba poistenia. Súčasne v prípade, že dosiahne poberateľ invalidného dôchodku vek odchodu do dôchodku, alebo požiadal o predčasný starobný dôchodok, tak v prípade veku odchodu do dôchodku nesmie byť starobný dôchodok vymeraný z nižšieho príjmu, ako z príjmu, ktorý poberateľ invalidného dôchodku, z akého mu bol vymeraný invalidný dôchodok. Inými slovami povedané, ak bol invalidný dôchodok vymeraný pred mnohými rokmi z osobného mzdového bodu, z priemerného osobného mzdového bodu v určitej výške aj v dôsledku poberania invalidného dôchodku za tieto obdobia, ten osobný mzdový bod mohol byť nižší a celkový priemerný osobný mzdový bod by sa znížil. Z hľadiska ochrany práve pre splnenie nároku na starobný dôchodok, pri vymeraní starobného dôchodku sa osobný mzdový fond zagarantoval minimálne v rovnakej výške, z akého bol počítaný invalidný dôchodok. To zabezpečilo, ako aj ďalšia podmienka, že vymeraný starobný dôchodok nesmie byť nižší ako invalidný dôchodok ako poberal tento poberateľ invalidného dôchodku zabezpečilo, že táto osoba s príjmami neklesne, navyše oproti predchádzajúcej právnej úprave sa odstraňuje aj to riziko, že jeho starobný dôchodok nebude vymeraný v nižšej výške. V praxi teda nemôže nastať situácia, že čo hrozilo aj predchádzajúcou právnou úpravou, že vymeraný starobný dôchodok bude nižší ako invalidný, ktorý poberal. Čo sa týka navrhovateľmi namietaného rozdielu medzi poberateľom invalidného dôchodku a poberateľom úrazovej renty, ktorý spočíva v ponechaní poberateľa úrazovej renty ako v rozsahu povinne dôchodkovo poistených osôb, to vyplýva z rozdielnosti týchto inštitútov najmä v tom, že nárok na úrazovú rentu práve zaniká dňom dovŕšenia veku odchodu do dôchodku, ako aj z toho, že tieto nároky vznikajú z rôznych titulov. Pri úrazovej rente je to poškodenie zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania v súvislosti s pracovnoprávnymi predpismi a zákonom o sociálnom poistení a na druhej strane invalidným dôchodkom, ktorý vzniká z titulu akéhokoľvek poškodenia zdravia. Ide teda o dva rozdielne inštitúty, ktoré sú upravené každý jednotlivo, podľa nášho názoru diskriminačne pre neurčitý počet subjektov bez akýchkoľvek diskriminačných prvkov.

Čo sa týka vecných dôvodov k tej druhej zmene, a to predĺženia minimálneho obdobia dôchodkového poistenia z 10 na 15 rokov ako podmienky na vznik nároku na starobný dôchodok, a tým teda súvisiacim aj predĺžením obdobia dôchodkového sporenia je

potrebné taktiež túto zmenu vidieť v kontexte historických zmien právnych predpisov v tejto oblasti. Do 31. 12. 2003 bola jednou zo základných podmienok nároku na starobný dôchodok práve minimálna doba zamestnania, t. j. bola to doba zamestnania v trvaní 25 rokov. Od 1. 1. 2004 práve do 31. 12. 2007 sa táto doba novým zákonom o sociálnom poistení, podľa nášho názoru až neúmerne skrátila na 10 rokov doba poistenia. Od 1. 1. 2008 sa práve napadnutým právnym predpisom ako podmienka nároku na starobný dôchodok ustanovila minimálna doba poistenia v trvaní 15 rokov. To znamená z hľadiska historického nie je pravdou, že doba 10 rokov je dobou, na ktorú sa mohli dlhé obdobie poistenci spoliehať. Priemerný počet rokov dôchodkového poistenia v praxi, treba povedať, že výrazne prevyšuje túto minimálnu dobu poistenia, ktorá je ustanovená napadnutým právnym predpisom. V r. 2006 bola priemerná doba poistenia u mužov 40,4 roka a u žien v tomto roku to bola minimálna doba v trvaní 34 rokov. Zďaleka teda presahuje táto priemerná doba poistenia tú minimálnu podmienku, ktorú zákon vyžaduje. Súčasne sa touto úpravou rieši aj ďalšia prípadná negatívna situácia, ktorá môže vzniknúť práve v krátkej dobe poistenia by mohli byť vymeriavané až príliš nízke dôchodky, čo určite by bolo v rozpore aj so samotným záujmom poistencov a sporiteľov. Z hľadiska napadnutej neexistencie intertemporálnych prechodných ustanovení, ktoré sa týkajú práve starobného sporenia, je potrebné uviesť, že práve pri dôchodkovom poistení, kde sa prechodné ustanovenia v zákone o sociálnom poistení uvádzajú, vzhľadom na to, že je to systém, ktorý funguje už desiatky rokov, v tom prípade poistenci mohli dovŕšiť vek odchodu do dôchodku, ako aj podmienku nároku na priznanie starobného dôchodku podľa starého právneho predpisu. Práve z toho dôvodu sa prechodné ustanovenia v úprave týkajúcej sa dôchodkového poistenia nachádzajú, avšak pri úprave týkajúcej sa starobného dôchodkového sporenia vzhľadom na existenciu tohto systému 3-ročnú, a predchádzajúcu podmienku 10 rokov, nemohol vzniknúť žiadnej osobe nárok za toto obdobie samozrejme na priznanie dôchodku z tohto systému. To znamená, že žiadne nároky nevznikali ku dňu prijatia tejto právnej úpravy a z toho dôvodu nebolo potrebné prijať ani prechodné ustanovenia riešiť, to znamená na zásah novej právnej úpravy do vzťahov minulých.

Čo sa týka ústavnoprávnych aspektov z hľadiska práva občanov na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v súlade s odsekom 3 tohto istého článku, ako aj čl. 51 ods. 1 ústavy, práva na primerané hmotné

zabezpečenie v starobe je možné domáhať sa v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Forma a rozsah sú spravidla na pomerne širokej a voľnej úvahe štátu, avšak za podmienky, aby nebol popretý zmysel a účel tohto ústavou garantovaného práva. Forma a rozsah tohto práva na zabezpečenie v starobe podľa nášho názoru nezávisí od individuálnych predstáv či už poistencov, alebo navrhovateľov a potrieb, teda oprávnených osôb, ale od spoločnosťou akceptovateľného hodnotenia otázky, ktoré životné podmienky sú primerané a ktoré opatrenia sú nevyhnutné na ich zabezpečenie. Z hľadiska napadnutej retroaktivity, ktorú uvádzajú navrhovatelia s tvrdením, že parlament mal prijať právne úpravy pro futuro, to znamená teda pre osoby, ktoré sa stanú či už invalidnými až po účinnosti, alebo súčasťou systému či už poistenia dôchodkového poistenia v budúcnosti, treba povedať, že retroaktivita v tomto prípade neprichádza do úvahy z hľadiska toho, že zákon nevstupuje do skutkových a právnych vzťahov vzniknutých v minulosti, pretože nemení ani nároky, ktoré vznikli v minulosti. Priznané dôchodky, či už invalidné alebo starobné sú naďalej vyplácané podľa predchádzajúcich právnych predpisov, dokonca sa zákon vysporiadal aj s nárokmi, ktoré vznikli podľa starej právnej úpravy ešte v čase pred účinnosťou predchádzajúcej právnej úpravy. Dovolím si teda aj citovať z nálezu ústavného súdu pod sp. zn. PL. ÚS 25/05, kde vlastne podľa názoru jasne odôvodňujú zmysel prijatej právnej úpravy vo veci, kde sa rozhodovalo o invalidných dôchodkoch, kde bol vyslovený nesúlad s článkami ústavy vo veci už priznaných dôchodkov. Ústavný súd pripustil zmeny právnej úpravy do budúcnosti. Citujem „návrh navrhovateľov považovať novú právnu úpravu za rozpornú s princípom právnej istoty, č. j. s čl. 1 ods. 1 ústavy z dôvodu, že ide o právnu úpravu odlišnú od prechádzajúcej a podľa navrhovateľov tvrďšiu z hľadiska ustanovenia podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok, ústavný súd neakceptoval. Takýto prístup by už vopred vylúčil do budúcnosti akúkoľvek zmenu právnej úpravy už dosiaľ upravených otázok.“ Z hľadiska toho je potrebné povedať, že ak nová právna úprava, odchylná od predchádzajúcej na tomto základe by nemalo dochádzať k diskriminácii a jednoznačne to nie sú špecifikované žiadne skupiny osôb, ktoré by mali byť znevýhodnené, išlo sa v rámci novelizácie, v rámci zmien tejto právnej úpravy podľa jednotlivých inštitútov, či už ide o invalidný dôchodok, dôchodkové poistenie alebo sporenie. Ešte by som si dovoľil povedať z citovaného nálezu ústavného súdu citovať jeden právny názor – napadnuté ustanovenia nemajú prepojenie na úroveň finančného

zabezpečenia poistenca pri jeho nespôsobilosti na prácu v takom zmysle, aby na základe nich bolo možné hodnotiť primeranosť tohto zabezpečenia. Tým by som chcel poukázať na to, že napadnuté ustanovenia, ktoré menia možno niektoré veci, systémovo odstraňujú nedokonalosti, resp. deformácie v tomto sociálnom systéme, nemajú taký rozsah, aby navrhovatelia mohli preukázať, alebo vôbec poukázať na skutočné škody alebo pozbavenie alebo obmedzenie práve na primerané zabezpečenie v starobe. K takémuto určite dôjsť nemôže. Bez ohľadu na vyššie uvedené, aj keď problematika druhého piliera, to znamená dôchodkového sporenia s týmito právnymi úpravami primárne nesúvisí, je len sekundárnym následkom týchto zmien, tak si dovoľím poznamenať, že štát má nielen možnosť, ale aj povinnosť jednoznačne rozhodnúť o spôsobe a rozsahu poskytnutia primeraného zabezpečenia v starobe, ako ústavou garantovaného práva, najmä keď ide o poistencov štátu tým, že poberatelia invalidných dôchodkov sú poistenci štátu v tom rozsahu, ako je právna úprava napadnutá a ktorým štát garantuje ústavné právo na primerané zabezpečenie v starobe. Invalidní dôchodcovia samozrejme že sú sporitelia v druhom pilieri aj v súčasnosti a v prípade, že vykonávajú zárobkovú činnosť. O spôsobe zabezpečenia poistencov štátu, na ktoré prispieva štát z okruhu verejných financií, by mal teda rozhodnúť štát. A či už to bude formou transferov zo základného fondu invalidného poistenia do základného fondu starobného poistenia, alebo formou započítavania doby poberania invalidného dôchodku do doby poistenia, je už vecou štátu tak, aby bolo naplnené ústavou garantované právo tejto osoby na primerané zabezpečenie v starobe. Netýka sa to teda individuálnych odvodov, toto tvrdenie sa netýka v súčasnosti odvodov, ktoré sú poskytované na základe zárobkovej činnosti. Týka sa z titulu poberania invalidného dôchodku. A ešte by som si rád poukázal na rizikovosť z hľadiska systému starobného dôchodkového sporenia, ktoré v súčasnosti za celé štyri roky existencie od r. 2005 do súčasnosti do r. 2009 nominálne z priemeru rastových fondov dosiahlo k 31. 3. 2009 zhodnotenie 3,6 %. Naproti tomu inflácia presahovala 14 %. To znamená, že hoci sme sa báli o istinu, že klesne, istina sa zhodnotila za štyri roky o 3,6 % nominálne rástla, ale reálne klesala z dôvodu inflácie a hodnoty peňazí. Na druhej strane, ak štát garantuje primerané zabezpečenie v starobe, tak v rámci prvého piliera, teda starobného poistenia garantuje medziročne rast vymeriavaných dôchodkov a rast priznaných dôchodkov v súvislosti s rastom priemernej mzdy v národnom hospodárstve a tieto záväzky si plní. V prípade, ak by si súkromné

spoločnosti neplnili tieto záväzky, štátu by stále zostávala povinnosť poskytnúť primerané zabezpečenie v starobe a nemožnosť korigovania tohto systému by znamenala dvojnásobný zásah vo vzťahu k štátu.“

Na otázku zdôvodnenia nesúhlasného stanoviska národnej rady k nesúladu napadnutých prechodných ustanovení § 293x až 293aq zákona o sociálnom poistení, výslovne k § 293ae tohto zákona, zástupca národnej rady doručil ústavnému súdu 26. júna 2009 písomné stanovisko, v ktorom uviedol:

„Právna úprava prechodného ustanovenia v ust. § 293ae zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 555/2007 Z. z. je obsolentným ustanovením, nakoľko predmetné prechodné ustanovenie nemožno aplikovať ku žiadnej zmene právnej úpravy, nakoľko k zmene nedošlo.

K tejto situácii došlo tým, že v bode 48 vládneho návrhu zákona (tlač 386) sa v § 74 ods. 3 navrhovalo vypustenie písm. c) a d), t. j. vypustenie dvoch podmienok nároku na výplatu vdovského dôchodku a vdoveckého dôchodku. V novelizačnom bode 48 sa navrhovalo vypustiť tieto písmená z uvedeného ustanovenia, a teda vypustiť zohľadňovanie výchovy aspoň troch detí a dovŕšenie 52 rokov veku pri výchove dvoch detí pri nároku na vdovský/vdovecký dôchodok po uplynutí jedného roka od smrti manžela/manželky. Tento bod vládneho návrhu zákona (tlač 386) bol počas rokovania v Národnej rade Slovenskej republiky v druhom čítaní vypustený na základe schváleného pozmeňovacieho návrhu posl. I. R. Pozmeňovací návrh však neobsahoval súčasne aj ustanovenie, ktoré by vypustilo aj nadväznú a závislú právnu úpravu v citovanom prechodnom ustanovení (ust. § 293ae), ktoré upravovalo právne vzťahy po vypustení týchto podmienok. Zákon bol schválený teda v podobe, keď hmotnoprávna úprava nároku na vdovský/vdovecký dôchodok bola ponechaná v pôvodnom rozsahu (tieto podmienky nároku sú zachované dodnes), avšak sa prijalo prechodné ustanovenie, ktoré vychádza z ich zrušenia.

Práve v súvislosti s existenciou hmotnoprávnej úpravy, ustanovujúcej podmienky nároku na vdovský/vdovecký dôchodok možno konštatovať, že predmetné prechodné ustanovenie sa stalo od počiatku obsolentným. Nároky občanov sa posudzujú podľa ponechanej právnej úpravy uvedenej v ust. § 74 ods. 3, takže prijatím právnej úpravy uvedenej v ust. § 293ae sa v aplikačnej praxi nič nezmenilo pri posudzovaní nárokov v minulosti, ako aj do budúcnosti.

Vzhľadom ku skutočnosti, že nedošlo k porušeniu práv občanov, nakoľko neboli akokoľvek obmedzené nároky na vdovské/vdovecké dôchodky, nemohlo na základe prijatia napadnutej právnej úpravy dôjsť k nerovnakému zaobchádzaniu, obmedzeniu vlastníckeho práva a ani k porušeniu práva na primerané zabezpečenie.“

Súčasne zástupca národnej rady ústavnému súdu oznámil, že s ohľadom na prerokovanie predmetnej veci na verejnom zasadnutí pléna ústavného súdu 10. júna 2009, ako aj s ohľadom na stanovisko právneho zástupcu navrhovateľov netrvá na ďalšom ústnom pojednávaní.

II. Relevantné ustanovenia právnych predpisov

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je právny štát.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy občania majú nárok na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Podľa § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení účinného od 1. januára 2008 je povinne dôchodkovo poistená na účely starobného poistenia len fyzická osoba, ktorej sa vypláca úrazová renta priznaná podľa § 88 do dovŕšenia dôchodkového veku alebo do priznania predčasného starobného dôchodku (na rozdiel od právnej úpravy platnej a účinnej do 31. decembra 2007, keď poistenou osobou v uvedenom rozsahu bola aj fyzická osoba, ktorá bola poberateľom invalidného dôchodku).

Podľa § 65 ods. 1 zákona o sociálnom poistení poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek. Na rozdiel od právnej úpravy platnej a účinnej do 31. decembra 2007, keď doba dôchodkového poistenia bola najmenej 10 rokov.

Ustanovenia § 293w až 293aq zákona o sociálnom poistení sú prechodnými ustanoveniami k úpravám účinným od 1. januára 2008 a znejú takto:

„§ 293w

Poistencovi, ktorý do 31. decembra 2007 bol povinne dôchodkovo poistený na účely starobného poistenia z dôvodu poberania invalidného dôchodku, zaniká od 1. januára 2008 povinné dôchodkové poistenie z tohto dôvodu,

§ 293x

Ak dôvod na poskytovanie nemocenskej dávky vznikol do 31. decembra 2007, o nároku na nemocenskú dávku sa rozhodne podľa zákona účinného do 31. decembra 2007.

§ 293y

(1) Obdobie od 1. januára 2004 do 31. decembra 2007, v ktorom poistenec poberal invalidný dôchodok, je obdobie dôchodkového poistenia aj po 31. decembri 2007 podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008.

(2) Ak nárok na dôchodkovú dávku vznikne po 31. decembri 2007, osobný mzdový bod v hodnote 0,6 za obdobie materskej dovolenky získanej do 31. decembri 2003 nepatrí.

§ 293z

Ak nárok na dôchodkovú dávku vznikol pred 1. januárom 2008, podmienky nároku na dôchodkovú dávku sa posudzujú a jej suma sa určuje aj po 31. decembri 2007 podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 293aa

(1) Poistencovi, ktorý pred 1. januárom 2004 dovŕšil vek potrebný na nárok na starobný dôchodok a do 31. decembra 2007 nezískal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na starobný dôchodok, sa podmienky na nárok na starobný dôchodok po 31. decembri 2007 posudzujú podľa § 273 ods. 5.

(2) Poistenec, ktorý v období od 1. januára 2004 do 31. decembra 2007 dovŕšil dôchodkový vek a do 31. decembra 2007 nezískal najmenej 10 rokov dôchodkového

poistenia, má nárok na starobný dôchodok, ak získa najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia.

§ 293ab

(1) Suma podľa osobitného predpisu ¹¹⁵⁾ prevedená dôchodkovou správcovskou spoločnosťou na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici za poistenca, ktorému zanikla povinná účasť na starobnom dôchodkovom sporení podľa osobitného predpisu, ¹¹⁵⁾ sa považuje za poistné zaplatené na starobné poistenie za obdobie jeho účasti na starobnom dôchodkovom sporení.

(2) Starobný dôchodok a predčasný starobný dôchodok poistenca, za ktorého bola prevedená suma podľa odseku 1, sa neznižuje za obdobie starobného dôchodkového sporenia.

§ 293ac

(1) Starobný dôchodok, na ktorý bol prekvalifikovaný invalidný dôchodok podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008, sa považuje aj po 31. decembri 2007 za starobný dôchodok.

(2) Starobný dôchodok podľa odseku 1 sa nezvyšuje podľa § 66 ods. 2 až 4 za obdobie dôchodkového poistenia získané po 31. decembri 2007.

(3) Ak poberateľ starobného dôchodku podľa odseku 1 splní podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku zo starobného poistenia po 31. decembri 2007, vypláca sa dôchodok, ktorý je vyšší. Pri rovnakej sume týchto dôchodkov vypláca sa dôchodok, ktorý si poistenec zvolil. Dňom úpravy výplaty dôchodkov pre súbeh nárokov na ich výplatu zaniká nárok na dôchodok, ktorý sa nevypláca.

(4) Pri určení sumy starobného dôchodku, na ktorý vznikol nárok zo starobného poistenia poberateľovi starobného dôchodku, na ktorý bol prekvalifikovaný invalidný dôchodok, platí § 79a rovnako.

§ 293ad

Na účely § 79a sa osobný mzdový bod poistenca, ktorému bol invalidný dôchodok vypočítaný podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, určí podľa § 62 za každý kalendárny rok patriaci do piatich zárobkovo najlepších kalendárnych rokov v rozhodujúcom období, z ktorých bol určený priemerný mesačný zárobok na výpočet invalidného dôchodku. Priemerný osobný mzdový bod sa určí za týchto päť kalendárnych

rokov a upravuje sa podľa tohto zákona. Ak bol priemerný mesačný zárobok určený z nižšieho počtu kalendárnych rokov, priemerný osobný mzdový bod sa určí z tohto nižšieho počtu kalendárnych rokov. Ak hrubý zárobok bola pevne určená suma, osobný mzdový bod sa určí ako podiel pevne určenej sumy, ktorá platila ku dňu vzniku nároku na invalidný dôchodok a jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok, v ktorom vznikol nárok na invalidný dôchodok.

§ 293ae

Ak nárok na výplatu vdovského dôchodku a vdoveckého dôchodku vznikol v období od 1. augusta 2006 do 31. decembra 2007 z dôvodu vychovania aspoň troch detí alebo z dôvodu dovŕšenia veku 52 rokov a vychovania dvoch detí, vdovský dôchodok a vdovecký dôchodok sa vypláca po 31. decembri 2007 podľa zákona účinného do 31. decembra 2007. To platí aj vtedy, keď nárok na vdovský dôchodok alebo vdovecký dôchodok vznikol v období od 1. augusta 2006 do 31. decembra 2007 a vdova alebo vdovec splnili podmienku vychovania troch detí alebo podmienku dovŕšenia 52 rokov a vychovania dvoch detí pred vznikom nároku na vdovský dôchodok alebo vdovecký dôchodok alebo počas jedného roka od smrti manžela alebo manželky.

§ 293af

Ak poškodenému vznikol nárok na výplatu úrazovej renty z dôvodu viacerých pracovných úrazov alebo chorôb z povolania podľa zákona účinného pred 1. januárom 2008, Sociálna poisťovňa rozhodne o výške úrazovej renty podľa zákona účinného od 1. januára 2008 na žiadosť jej poberateľa.

§ 293ag

(1) V období od 1. januára 2008 do 31. decembra 2009 zamestnávateľ platí poisťné na úrazové poistenie vo výške 0,8 % z vymeriavacieho základu ustanoveného v § 138 ods. 13, 16 a 17.

(2) V období od 1. januára 2008 do 31. decembra 2009 sa prirážka podľa § 134 neukladá a zľava podľa § 134 sa neposkytuje.

(3) Zaradenie jednotlivých skupín ekonomických činností podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností do desiatich nebezpečnostných tried diferencovaných sadziieb poisťného na úrazové poistenie vykoná prvýkrát Sociálna poisťovňa v roku 2009 s účinnosťou od 1. januára 2010 podľa priemerného porovnateľného bezpečnostného rizika

zisteného za jednotlivé skupiny ekonomických činností na základe štatistických údajov Sociálnej poisťovne získaných z výkonu úrazového poistenia za roky 2004 až 2008.

§ 293ah

Ak vznikol nárok na invalidný dôchodok v dôsledku zavineného protiprávneho konania tretej osoby a invalidný dôchodok sa vypláca podľa § 263 ods. 10, zaniká právo Sociálnej poisťovne na náhradu škody, ktorá jej vznikla výplatom tohto dôchodku podľa § 238; ak nárok na výplatu invalidného dôchodku podľa § 263 ods. 10 vznikol

a) pred 1. januárom 2008, zaniká právo na náhradu škody od 1. januára 2008,

b) po 31. decembri 2007, zaniká právo na náhradu škody odo dňa vzniku nároku na výplatu invalidného dôchodku podľa § 263 ods. 10.

§ 293ai

V rokoch 2008 až 2010 rozhoduje po predchádzajúcom súhlase dozornej rady generálny riaditeľ o použití finančných prostriedkov základného fondu, ktorý vykazuje prebytok finančných prostriedkov, na poskytnutie finančnej výpomoci do iného základného fondu, v ktorom nie je dostatok finančných prostriedkov na dávky, na ktorých úhradu je určený.

§ 293aj

Ministerstvo nemôže vykonávať dozor nad postupovaním príspevkov na starobné dôchodkové sporenie podľa § 246 ods. 2 za to isté obdobie, za ktoré Národná banka Slovenska vykonávala dohľad podľa osobitného zákona ¹⁾ účinného do 31. decembra 2007.

§ 293ak

Sociálna poisťovňa môže postúpiť podľa § 149 ods. 12 aj pohľadávky na preplatkoch na rodičovskom príspevku za obdobie pred 1. novembrom 2002, pohľadávky na peňažných náhradách vyplatených z garančného fondu a na podporách v nezamestnanosti za obdobie pred 1. januárom 2004, pohľadávky, ktoré jej vznikli podľa zákonov účinných do 31. decembra 2003, pohľadávky na sume plnení podľa § 279 ods. 4 a pohľadávky podľa § 149 ods. 13 účinnom do 31. decembra 2007 za obdobie pred 1. januárom 2008 voči fyzickej osobe alebo právnickej osobe, na ktorej majetok bol vyhlásený konkurz alebo ktorá je v likvidácii.

§ 293al

Sociálna poisťovňa môže odpísať podľa § 150 aj pohľadávku

a) na poistnom na nemocenské poistenie a na dôchodkové poistenie za obdobie pred 1. januárom 1994 vrátane penále, ak rozhodla o trvalom upustení od vymáhania pohľadávky podľa osobitného predpisu a dlžník neuspokojí pohľadávku štátu, na ktorú bolo vydané rozhodnutie o trvalom upustení od vymáhania ani v lehote troch rokov od vydania rozhodnutia, ¹¹⁶⁾

b) podľa § 148 ods. 1 a pohľadávky na sume plnení podľa § 279 ods. 4 za obdobie pred 1. januárom 2008.

§ 293am

Sociálna poisťovňa odpíše podľa § 151 aj pohľadávky podľa § 148 ods. 1 a pohľadávky na sume plnení podľa § 279 ods. 4 za obdobie pred 1. januárom 2008,

§ 293an

(1) Správny fond sa tvorí v rokoch 2008 a 2009

a) najviac vo výške 3,5 % z poistného na nemocenské poistenie, poistného na dôchodkové poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti a z poistného do rezervného fondu solidarity a z odplaty za postúpenú pohľadávku na poistnom na nemocenské poistenie, na poistnom na dôchodkové poistenie, na poistnom na úrazové poistenie, na poistnom na garančné poistenie, na poistnom na poistenie v nezamestnanosti a na poistnom do rezervného fondu solidarity,

b) z účelovej návratnej finančnej výpomoci na financovanie Projektu správy sociálnych dávok,

c) vo výške 0,5 % z príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, ¹⁾

d) z príjmov, ktoré plynú z vlastného majetku Sociálnej poisťovne,

e) z úrokov na účte správneho fondu,

f) z poriadkových pokút podľa § 202,

g) z poplatku za vydanie akceptačného listu podľa osobitného predpisu, ¹⁾

h) z pokuty uloženej za porušenie povinností ustanovených v § 228 ods. 1 až 3, § 231 ods. 1 písm. a), písm. b) prvom bode, písm. f) a písm. m),

i) z ostatných príjmov.

(2) V roku 2008 sa správny fond tvorí najviac vo výške 3 % aj zo sumy, ktorá sa podľa § 293ab ods. 1 považuje za poistné zaplatené na starobné poistenie.

§ 293ao

Ak pri určení výšky náhrady za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, ktorá sa podľa § 272 ods. 3 považuje za úrazovú rentu alebo sa vypláca ako úrazová renta podľa § 293o ods. 1 a 2, sa zohľadnil počas trvania nezamestnanosti za obdobie pred 1. januárom 2004 pravdepodobný zárobok a nárok na výplatu tejto úrazovej renty má trvať aj po 31. decembri 2007, úrazová renta sa vypláca od splátky splatnej po 31. decembri 2007 v sume, v ktorej sa pravdepodobný zárobok zohľadní vo výške 75 % minimálnej mzdy zamestnancov v pracovnom pomere odmeňovaných mesačnou mzdou, ktorá platila k 31. decembru 2003. Sociálna poisťovňa rozhodne o výške úrazovej renty podľa prvej vety na žiadosť jej poberateľa. Ak suma úrazovej renty určená podľa prvej vety je nižšia ako suma úrazovej renty vyplácanej k 31. decembru 2007, vypláca sa po tomto dni úrazová renta, ktorej suma je vyššia.

§ 293ap

Sociálna poisťovňa odpustí povinnosť zaplatiť penále, ktoré sa viaže na dlžné poistné a dlžné príspevky na starobné dôchodkové sporenie podľa osobitného predpisu ¹⁾ za obdobie pred 1. januárom 2007, ak fyzická osoba alebo právnická osoba povinná odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie toto dlžné poistné a tieto dlžné príspevky na starobné dôchodkové sporenie zaplatí najneskôr do 31. januára 2008.

§ 293aq

Príplatok k starobnému dôchodku, invalidnému dôchodku, čiastočnému invalidnému dôchodku, výsluhovému dôchodku a invalidnému výsluhovému dôchodku priznaný oprávnenej osobe podľa osobitného predpisu, ¹¹⁷⁾ ktorý sa k 31. decembru 2007 nevyplácal z dôvodu, že spolu s dôchodkom presiahol najvyššiu výmeru ustanovenú predpisom účinným pred 1. januárom 2004 alebo sa z tohto dôvodu vyplácal v nižšej sume, sa uvoľní odo dňa splátky splatnej po 31. decembri 2007 v sume, v akej by sa vyplácal k tomuto dňu bez obmedzenia z tohto dôvodu. O sume dôchodku podľa prvej vety Sociálna poisťovňa rozhodne najneskôr do 30. júna 2008.

Poznámky pod čiarou k odkazom 115 až 117 znejú:

115) § 123f zákona č. 43/2004 Z. z. v znení zákona č. 555/2007 Z. z.

116) Zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov.

117) Zákon č. 305/1999 Z. z. o zmiernení niektorých krívd osobám deportovaným do nacistických koncentračných táborov a zajateckých táborov v znení neskorších predpisov.“.

Poznámka pod čiarou k odkazu 1 znie:

„1) Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov.“

Podľa § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení účinného od 1. januára 2008 je povinne zúčastnená na starobnom dôchodkovom sporení len fyzická osoba, ktorej sa vypláca úrazová renta podľa zákona o sociálnom poistení, ak bola sporiteľom pred vznikom nároku na úrazovú rentu (na rozdiel od právnej úpravy platnej a účinnej do 31. decembra 2007, keď poistenou osobou v uvedenom rozsahu bola aj fyzická osoba, ktorá bola poberateľom invalidného dôchodku).

Podľa § 30 zákona o starobnom dôchodkovom sporení sporiteľovi sa vypláca starobný dôchodok podľa tohto zákona formou programového výberu a doživotným dôchodkom alebo formou doživotného dôchodku, ak

a) dovŕšil najmenej dôchodkový vek a

b) získal najmenej 15 rokov starobného dôchodkového sporenia (na rozdiel od právnej úpravy platnej a účinnej do 31. decembra 2007, keď potrebná doba získania starobného dôchodkového sporenia bola desať rokov).

Podľa § 123g ods. 2 zákona o starobnom dôchodkovom sporení fyzickej osobe, ktorá do 31. decembra 2007 bola povinne zúčastnená na starobnom dôchodkovom sporení z dôvodu poberania invalidného dôchodku podľa zákona o sociálnom poistení, zaniká od 1. januára 2008 povinná účasť na starobnom dôchodkovom sporení z tohto dôvodu.

III. Závery ústavného súdu

1. K namietanému nesúladu § 15 ods. 1 písm. f) a § 293w až § 293aq zákona o sociálnom poistení, ako aj § 14 ods. 4 a § 123g ods. 2 zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy

V súvislosti s namietanou protiústavnosťou § 15 ods. 1 písm. f) a § 293w až 293aq zákona o sociálnom poistení a § 14 ods. 4 a § 123g ods. 2 zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy, na základe ktorých sú poberatelia invalidných dôchodkov od účinnosti novely zákona č. 555/2007 Z. z. vylúčení z povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia a na starobnom dôchodkovom sporení, navrhovatelia najmä namietajú:

- zásah do práv nadobudnutých počas účinnosti skoršieho práva a zmenu podmienok realizácie základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy, ktorá jednoznačne znamená zníženie štandardu zabezpečenia poistencov/sporiteľov na základe tohto ústavou garantovaného základného práva,

- nedostatočné vysporiadanie sa s nadobudnutými nárokmi do nadobudnutia účinnosti zákona č. 555/2007 Z. z., najmä čo sa týka nárokov z dôchodkového starobného sporenia, zásah do legitímnej nádeje, stabilitu a predvídateľnosť právnej úpravy, vnesenie právnej neistoty do existujúcich právnych vzťahov, bezprostredný zásah do vlastníckeho práva sporiteľov 2. piliera starobného dôchodkového sporenia k majetkovým hodnotám, ktoré za účinnosti skoršieho práva tieto osoby sporením nadobudli. Podľa navrhovateľov „nové“ právo žiadnym spôsobom nerieši ďalšie nakladanie s týmito prostriedkami, s výnimkou ustanovení o dedení, prípadne smrti sporiteľa, čo zakladá neodôvodnené obmedzenie ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ktoré nie je spôsobilé prejsť testom proporcionality, a preto napadnuté ustanovenia nie sú podľa navrhovateľov v súlade ani s čl. 13 ods. 4 ústavy,

- narušenie princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy v dôsledku znevýhodnenia prístupu poberateľov invalidných dôchodkov v ich základnom práve podľa čl. 39 ods. 1 ústavy bez rozumného a legitímneho dôvodu; navrhovatelia namietajú tiež skutočnosť, že princíp proporcionality, ktorý by mal byť prioritne uplatnený pri zabezpečení

spravodlivého nastavenia systému starobných dôchodkov, ustupuje v prospech verejného záujmu bez prezentovania vážnejšieho dôvodu k takémuto kroku,

- narušenie princípu proporcionality bez rozumného dôvodu na obmedzenie jedného základného práva z dôvodu ochrany iného základného práva alebo slobody alebo ochrany verejného záujmu a

- nedostatočnosť vyvažovania medzi princípom istoty a princípom rovnosti pri kolízii dvoch právnych úprav.

Národná rada sa vo svojom vyjadrení nestotožňuje s názorom navrhovateľa, keď argumentuje tým, že ide o vylúčenie povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia v rozsahu povinného dôchodkového poistenia len tých fyzických osôb, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok, a to do dovŕšenia ich dôchodkového veku alebo do priznania predčasného starobného dôchodku, keďže sa podľa názoru národnej rady zákonom č. 555/2007 Z. z. upravila ochrana tohto okruhu poistencov v ďalších ustanoveniach zákona, čo sa týka zachovania ich nárokov v dôchodkovom poistení. Doterajšiu povinnú účasť poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia a starobnom dôchodkovom sporení zabezpečovanú platením poistného Sociálnou poisťovňou za tento okruh osôb považuje za pozitívnu diskrimináciu.

Vláda, argumentujúc poistnými princípmi s určitými prvkami solidarity, dospieva k záveru o v zásade neodôvodnenej pozitívnej diskriminácii okruhu poberateľov invalidného dôchodku vo vzťahu k poistencom, ktorí invalidný dôchodok nepoberali, a to v starobnom poistení, keďže takýmto osobám sa starobný dôchodok vypočítava často z dvoch samostatných nárokov (z poistného plateného Sociálnou poisťovňou a často zároveň z poisteného plateného z dôvodu vlastnej ekonomickej činnosti).

a) Právnou úpravou účinnou od 1. januára 2008 (zákonom č. 555/2007 Z. z.), a to § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení, ktorým sa z povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia vylúčila fyzická osoba, ktorej sa vypláca invalidný dôchodok, a to do dovŕšenia jej dôchodkového veku alebo do priznania predčasného starobného dôchodku (okrem poberateľa invalidného dôchodku uvedeného v § 266 zákona o sociálnom poistení, ktorý sa týka poberateľa invalidného dôchodku, na

ktorý bol prekvalifikovaný dôchodok za výsluhu rokov priznaný do 31. decembra 2003), zákonodarca odstránil „pozitívnu diskrimináciu“ poberateľov invalidných dôchodkov, za ktorých pri ich povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia platila do 31. decembra 2007 poistné Sociálna poisťovňa.

Obdobne z právnej úpravy z § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení s účinnosťou od 1. januára 2008 sa v nadväznosti na novelizáciu § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení vypustili z povinnej účasti na starobnom dôchodkovom sporení poberatelia invalidných dôchodkov.

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že navrhovatelia namietajú nesúlad § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení a § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení v znení platnom od 1. januára 2008 s označenými článkami ústavy z dôvodu, že v týchto ustanoveniach je vypustená skupina poberateľov invalidných dôchodkov z účasti na povinnom dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia a na účely starobného dôchodkového sporenia. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že napadnuté ustanovenia treba vnímať v kontexte celej právnej úpravy obsiahnutej v napadnutých zákonoch.

Čo sa týka namietaného nesúladu § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení s označenými článkami ústavy, ústavný súd poukazuje na § 60 ods. 4, § 62 ods. 1, vypustenie § 73a, ďalej poukazuje na § 79a, § 81 ods. 1, § 82 ods. 4, § 293y a § 293ac ods. 1 zákona o sociálnom poistení v znení platnom od 1. januára 2008, ktoré kompenzujú „staré“ nároky skupiny poberateľov invalidných dôchodkov, ktoré „stratili“ v dôsledku novely, a to zákona č. 555/2007 Z. z., a ktorá v novom znení § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení bola vypustená z povinnej účasti na povinnom dôchodkovom poistení.

Namietaný nesúlad § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení taktiež v znení platnom od 1. januára 2008 vypustil z povinnej účasti na starobnom dôchodkovom sporení skupinu poberateľov invalidných dôchodkov. Ústavný súd sa pri posudzovaní súladu napadnutého ustanovenia tohto zákona s označenými článkami ústavy priklonil k právnemu názoru národnej rady. Napriek tomu, že novela zákona o starobnom

dôchodkovom sporení neupravila formou kompenzačných ustanovení tak, ako to bolo v zákone o sociálnom poistení, kompenzáciu nárokov sporiteľov v dôsledku už uvedeného legislatívneho opatrenia, vzhľadom na to, že § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom poistení bol zavedený s účinnosťou od 1. augusta 2006, treba poukázať na to, že nároky na dávky zo starobného dôchodkového sporenia tejto skupine sporiteľov vzhľadom na dátum zavedenia ich účasti na starobnom dôchodkovom sporení v danom prípade nevznikli.

Z tohto dôvodu ústavný súd návrhu navrhovateľov na vyslovenie nesúladu § 15 ods. 1 písm. f) zákona o sociálnom poistení a § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení s označenými článkami ústavy nevyhoviel.

b) Ústavný súd ďalej posudzoval namietaný nesúlad prechodného ustanovenia, a to § 293w zákona o sociálnom poistení, ktorý s účinnosťou od 1. januára 2008 vylúčil/zrušil povinnú účasť poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

V prvom rade je potrebné konštatovať, že úprava povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia nebola do 31. decembra 2007 v porovnaní s ostatnými poistencami štandardná, avšak treba uviesť, že nie ojedinelá (pozri poberatelia úrazových dôchodkov), a aj národná rada a vláda ju označili za pozitívnu diskrimináciu týchto osôb vo vzťahu k ostatným účastníkom dôchodkového poistenia. Zákon č. 555/2007 Z. z. v zásade túto pozitívnu diskrimináciu poberateľov invalidných dôchodkov s účinnosťou od 1. januára 2008 eliminoval, keď vylúčil ich povinnú účasť na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia. Išlo o skupinu poberateľov invalidných dôchodkov a úprava sa týkala zrušenia ich povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia do času dovŕšenia ich dôchodkového veku alebo priznania predčasného starobného dôchodku.

Ústavný súd preskúmaval, či absencia povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov podľa zákona o sociálnom poistení zavedená zákonom č. 555/2007 Z. z.

odôvodňuje námietku navrhovateľa o nesúlade napadnutého ustanovenia zákona o sociálnom zabezpečení s označenými článkami ústavy. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či „novelizovaným“ právnym riešením zúženia okruhu povinne poistených osôb na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia a na starobnom dôchodkovom sporení mohol zákonodarca zasiahnuť do už nadobudnutých práv poberateľov invalidných dôchodkov.

Podľa názoru ústavného súdu (zhodného s názorom národnej rady a vlády) zúženie okruhu osôb povinne zúčastnených na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia, za ktorý platila poistné v celom rozsahu Sociálna poisťovňa, bolo odstránením pozitívnej diskriminácie, pričom tieto osoby sú naďalej zabezpečené do dovŕšenia ich dôchodkového veku alebo do poberania predčasných starobných dôchodkov ich invalidným dôchodkom zo sociálneho poistenia, t. j. je zachované ich základné právo garantované v čl. 39 ods. 1 ústavy na ich primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu a po dovŕšení dôchodkového veku, resp. po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok, majú nárok v súlade s čl. 39 ods. 1 ústavy na primerané zabezpečenie v starobe v porovnateľnom rozsahu a kvalite s inými poistencami tohto dôchodkového systému.

Zrušenie povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia za podmienky platenia poistného za tento okruh osôb Sociálnou poisťovňou nemožno považovať podľa názoru ústavného súdu za zásah do nadobudnutých práv týchto osôb v rozsahu a v kvalite, ktorá by zakladala protiústavnosť tohto právneho riešenia bez zohľadnenia ďalších skutočností. Prijaté nové právne riešenie rešpektuje určitú mieru uplatnenia sociálnej solidarity, aj keď v menšej intenzite ako to staré, avšak za rešpektovania a ochrany základného práva poberateľov invalidných dôchodkov na ich zabezpečenie v starobe, ako aj pri ich nespôsobilosti na prácu v súlade s čl. 39 ods. 1 ústavy. Bez zohľadnenia iných skutočností len z dôvodu zrušenia povinnej účasti na dôchodkovom poistení nemožno napadnutú právnu úpravu považovať za nesúladnú s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Čo sa týka rozsahu základných práv garantovaných v čl. 39 ods. 1 ústavy, je potrebné uviesť, že ústavodárca v čl. 39 ods. 3 ústavy poskytol zákonodarcovi pomerne široký priestor na úvahu, aký vecný a osobný rozsah sociálneho systému pri zabezpečení sociálnych udalostí, do ktorých sa dostanú fyzické osoby, vytvorí; pritom taký, ktorý by bol v súlade s ústavou. Ide o sociálny systém s dlhodobými právnymi účinkami presahujúcimi svojimi dôsledkami niekoľko desiatok rokov.

Na rozdiel od navrhovateľov ústavný súd nie je toho názoru, že zákonodarca novou právnou úpravou narušil princíp rovnosti. Naopak, v porovnaní s ostatnými osobami zúčastnenými na dôchodkovom poistení práve predchádzajúca právna úprava sa dotkla/zasiahla do princípu rovnosti založením pozitívnej diskriminácie poberateľov invalidných dôchodkov. Nemožno však súhlasiť s tým, že zákonodarca nemohol túto neodôvodnenú pozitívnu diskrimináciu v budúcnosti eliminovať ústavne súladným spôsobom. Pre ten účel ústavný súd posúdil spôsob vyvažovania zrušenia povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia, majúc na zreteli skutočnosť, či takýto zásah je aj vzhľadom na legitímne očakávanie tejto skupiny osôb ústavne akceptovateľný, a teda či je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy. Ústavný súd poukazuje na to, že zákonodarca v ďalších prechodných ustanoveniach v § 293x až § 293aq zákona o sociálnom poistení rieši spôsob transformácie a zachovania zabezpečenia tejto skupiny osôb na ústavne akceptovateľnej úrovni, v súlade s čl. 39 ods. 1 ústavy. Z tohto dôvodu podľa názoru ústavného súdu nemohlo dôjsť k obmedzeniu základných práv tejto skupiny osôb podľa čl. 13 ods. 4 ústavy a k narušeniu princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Navrhovatelia argumentujú aj obmedzením základného práva garantovaného v čl. 20 ods. 1 ústavy, najmä v súvislosti so zánikom povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia z dôvodu možného poberania starobného dôchodku, hoci v inom rozsahu, ako je výška ich aktuálneho invalidného dôchodku. V prvom rade je potrebné uviesť, že v systéme sociálneho poistenia v 1. pilieri ide o priebežne financovaný systém, v ktorom sa uplatňuje najmä princíp sociálnej solidarity kombinovaný s princípom zásluhovosti.

V nadväznosti na to ústavný súd tejto časti návrhu navrhovateľa nevyhovel. Nad rámec tohto záveru ústavný súd poukazuje na to, že ďalšie „transformačné ustanovenia“ (§ 293x až § 293aq) zákona o sociálnom poistení riešia transformáciu nadobudnutých nárokov tejto skupiny osôb.

c) V nadväznosti na nevyhovenie namietanému nesúladu § 293w zákona o sociálnom poistení k namietanému nesúladu prechodných ustanovení, a to § 293x až 293aq zákona o sociálnom poistení, ústavný súd uvádza, že navrhovatelia napadnuté prechodné ustanovenia namietli ako nesúladne s označenými článkami ústavy ako celok bez toho, aby diferencovali, či súvisia so zánikom povinnej účasti na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia, a nijako neodôvodnili ani ich tvrdený nesúlad s označenými článkami ústavy. Vzhľadom na rozhodnutie ústavného súdu k namietanému nesúladu § 293w zákona o sociálnom poistení a v nadväznosti naň ústavný súd nevyhovel ani tejto časti návrhu navrhovateľov.

d) Pokiaľ navrhovatelia poukazujú na to a porovnávajú rozdiel povinnej účasti poberateľov úrazovej renty a toho času zrušenej povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov na dôchodkovom poistení na účely starobného poistenia, ústavný súd v súlade s vyjadrením vedľajšieho účastníka – vlády Slovenskej republiky, uvádza, že poberatelia týchto dávok sociálneho poistenia a otázka ich účasti na dôchodkovom poistení môže byť riešená rozdielne, keďže tieto osoby sa nachádzajú v dvoch odlišných právnych režimoch, ktoré ovplyvňujú ich nároky v sociálnom zabezpečení. Nejde o ojedinelé diferencovanie osôb zúčastnených na sociálnom poistení. Je vecou zákonodarcu (čl. 39 ods. 3 ústavy), aký právny režim zabezpečenia jednotlivých skupín fyzických osôb na ich zabezpečenie v súlade s čl. 39 ods. 1 ústavy zvolí; v každom prípade musí ísť o také právne riešenie, ktoré korešponduje predovšetkým s čl. 1 ods. 1, čl. 12 a čl. 13 ústavy. Podobne je to aj v iných prípadoch, kde platia rôzne právne režimy pre osobitné kategórie povolání a kde nejde o diskrimináciu na základe povolania, ale o zákonodarcom zvolené právne riešenie, podľa jeho názoru primerané charakteru jednotlivých skupín poistencov a verejnému záujmu.

e) Čo sa týka namietaného nesúladu § 123g ods. 2 zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy, ústavný súd konštatuje, že na rozdiel od namietaného § 293w a nasl. zákona o sociálnom poistení, na ktorý nadväzoval celý rad transformačných ustanovení prechodného charakteru, aj keď navrhovateľmi bližšie nešpecifikovaný (§ 293x až 293aq zákona o sociálnom poistení), v zákone o starobnom dôchodkovom sporení absentujú akékoľvek ďalšie prechodné ustanovenia nadväzujúce na riešenie situácie po zrušení povinnej účasti poberateľov invalidných dôchodkov na starobnom dôchodkovom sporení. Zákonodarca ponechal bez akéhokoľvek normatívneho „povšimnutia“ nadobudnuté nároky zo starobného dôchodkového sporenia týchto osôb, ktoré majú svoj základ síce v čl. 39 ods. 1 ústavy. Podstata 2. piliera sociálneho poistenia (starobného dôchodkového sporenia) je však založená práve na akumulovaní prostriedkov v prospech individuálne určených sporiteľov tohto piliera, prostriedkov, ktoré sú ich vlastníctvom a sú výsledkom preferencie uplatnenia princípu individuálnej zásluhovosti v tomto pilieri. Neriešenie otázky možného nakladania s nasporenými prostriedkami je podľa názoru ústavného súdu neodôvodneným obmedzením vlastníckeho práva sporiteľa (čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 ústavy) a v porovnaní s ostatnými sporiteľmi tohto piliera sa táto skupina sporiteľov dostala do nerovnakého postavenia, ktoré je v rozpore s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy. Vzhľadom na uvedené ústavný súd rozhodol, že § 123g ods. 2 zákona o starobnom dôchodkovom sporení nie je v súlade s čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy a v konečnom dôsledku nie je v súlade ani s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

2. K namietanému nesúladu § 65 ods. 1 slov „15 rokov“ zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) slov „15 rokov“ zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy

V súvislosti s namietanou protiústavnosťou § 65 ods. 1 zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) zákona o starobnom dôchodkovom sporení (v obidvoch slovách „15 rokov“),

na základe ktorých sa predlžuje doba poistenia/sporenia z doterajších 10 na 15 rokov od účinnosti novely zákona č. 555/2007 Z. z., navrhovatelia najmä namietajú:

- rozpor právnej úpravy s princípom právnej istoty a s ochranou práv, ktoré boli riadne nadobudnuté a do ktorých zákonodarca zasiahol, ktoré súvisia nielen s čl. 39 ods. 1 ústavy, ale majú tiež majetkovú povahu (čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 20 ods. 1 ústavy) a ktoré bezprostredne zhoršili právne postavenie sporiteľov, a

- zásah do legitímnych očakávaní v súvislosti so zmenou jednej z dvoch základných podmienok pre vznik nároku na starobný dôchodok z obidvoch pilierov a absenciu dostatočnej ochrany nárokov vyplývajúcich z účasti na starobnom dôchodkovom sporení.

Národná rada k problému minimálnej doby poistenia/sporenia, ktorú zákonodarca zmenil z 10 na 15 rokov, uvádza, že táto zmena vzhľadom na reálny počet rokov účasti na dôchodkovom poistení dosiahnutých v ostatných rokoch, ktorý je ďaleko vyšší, argumentuje tým, že zvýšenie minimálneho počtu rokov dôchodkového poistenia/sporenia z 10 na 15 rokov je v záujme ochrany poistencov, a to z hľadiska dosiahnutia určitej výšky minimálneho nároku na starobný dôchodok. Pre poistenca sociálneho poistenia sa pritom poskytuje v § 293aa ods. 2 zákona o sociálnom poistení (účinného od 1. januára 2008) ochrana, keďže podľa tohto ustanovenia poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak získa najmenej 10 rokov dôchodkového poistenia. Vo vzťahu k zákonu o starobnom dôchodkovom sporení prechodné ustanovenie podľa vyjadrenia národnej rady nie je potrebné, *„nakoľko napadnutý § 14 ods. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení nadobudol účinnosť 1. augusta 2006, čím nárok na dávky zo starobného dôchodkového sporenia nevznikajú žiadnemu sporiteľovi“*.

Vláda vo svojom vyjadrení v súvislosti s predĺžením doby poistenia/sporenia z 10 na 15 rokov tvrdí, že napadnutými ustanoveniami neboli dotknuté už vzniknuté nároky a že sa menili len podmienky vzniku nároku na dôchodok, pričom sa menili len do budúcnosti a pre všetkých rovnako. Vláda sa pritom odvoláva na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 25/05. Ústavný súd súhlasí so stanoviskom vlády, že *„zákonodarca má vzhľadom na čl. 39 ods. 3 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy značnú možnosť úvahy, ktorú môže využiť pri riešení otázok sociálneho zabezpečenia, avšak tak, aby boli garantované základné práva v súlade*

s čl. 39 ods. 1 ústavy. Ak by podmienky realizácie práva vychádzajúceho z čl. 39 ústavy mohli byť nemenné, musela by na Slovensku platiť dodnes zákonná úprava existujúca ku dňu účinnosti ústavy, t. j. právny stav k 1. októbru 1992. “. Nemennosť právnej úpravy v sociálnom systéme by mohla znamenať dlhodobé „zakonzervovanie“ právnej úpravy, čo nie je a ani nemohlo byť úmyslom ústavodarcu a zákonodarcu, aj keď je zrejmé, že ide o dlhodobo pôsobiaci systém vyžadujúci určitú stabilitu.

Navrhovatelia v súvislosti s predĺžením minimálnej doby účasti na dôchodkovom poistení, resp. starobnom dôchodkovom sporení z 10 na 15 rokov s účinnosťou od 1. januára 2008 namietajú protiústavnosť § 65 ods. 1 zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) zákona o starobnom dôchodkovom sporení (slov „15 rokov“ v oboch napadnutých zákonoch) z dôvodu, že tieto ustanovenia zasiahli do nadobudnutých práv poistencov a sporiteľov, ich legitímnych očakávaní, čím narušili ich právnu istotu (sú retroaktívne).

Čo sa týka namietanej retroaktivity, ústavný súd sa už k tejto otázke pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil.

Pravú retroaktivitu vymedzil ako stav, v ktorom nová právna úprava neuznáva oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi len *lex priori* (napr. PL. ÚS 37/99), alebo stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych vzťahov (práv a povinností) (PL. ÚS 3/00).

Za nepravú retroaktivitu považuje stav, v ktorom nová právna úprava nevytvára žiadne právne účinky smerujúce pred deň nadobudnutia účinnosti, avšak kvalifikuje tie právne úkony, ku ktorým došlo ešte pred nadobudnutím jej účinnosti, v dôsledku čoho môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu tých právnych účinkov, ktoré boli predtým späté s ich uzavretím (PL. ÚS 38/99). O nepravú retroaktivitu ide aj v prípade, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali (PL. ÚS 3/00).

Ústavný súd už tiež vyslovil, že zákonodarca môže výnimočne uplatniť retroaktívne ustanovenia na úpravu nových (existujúcich) právnych stavov, pričom v takomto prípade musí preukázať „závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môže vyžiadať alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu“ (PL. ÚS 3/00). To znamená, že nepravú retroaktivitu nepovažuje za štandardný vstup do existujúcich právnych vzťahov.

Určitú retroaktivitu pripustil aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo svojom rozhodnutí *Mellacher v. Austria*, rozsudok z 19. decembra 1989 (§ 51) uviedol, že „*legislatívne musí byť daná možnosť, aby sa prijali opatrenia, ktorými sa zasiahne do ďalšieho vykonávania predtým uzavretých zmlúv (v danom prípade nájomných zmlúv), aby sa dosiahol požadovaný cieľ*“.

Vychádzajúc zo svojej doterajšej judikatúry ústavný súd uvádza (PL. ÚS 25/05), že názor navrhovateľov, že novú právnu úpravu možno považovať za rozpornú s princípom právnej istoty, t. j. s čl. 1 ods. 1 ústavy z dôvodu, že ide o právnu úpravu odlišnú od predchádzajúcej a podľa názoru navrhovateľov o „tvrdšiu“ právnu úpravu z hľadiska ustanovených podmienok, v danom prípade podmienok týkajúcich sa vzniku nároku na starobný dôchodok. Samotná táto skutočnosť nemôže signalizovať nesúlad s ústavou, ak sú zachované limity ústavnosti novej právnej úpravy. Uplatňovanie takého prístupu navrhovateľov k hodnoteniu každej novej právnej úpravy by znamenalo „riziko záveru o jej neústavnosti“, najmä ak by sa líšila od predchádzajúcej právnej úpravy. Takýto prístup by už vopred vylúčil do budúcnosti akúkoľvek zmenu právnej úpravy dosiaľ právne upravených otázok.

Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti už tiež uviedol, že novú právnu úpravu nemožno považovať za rozpornú s čl. 12 ods. 1 (ale aj s čl. 13 ods. 4 ústavy) len na základe argumentu, že ide o novú právnu úpravu odlišnú, a pritom prísnejšiu vo vzťahu k predchádzajúcej, a z tohto základu vyvodil porušenie princípu rovnosti a konštatovanie obmedzenia základných práv. Nová úprava podmienok vzniku nároku na starobný dôchodok podľa názoru ústavného súdu nenaruša rovnosť v právach, pretože sa vzťahuje

odo dňa svojej účinnosti na celý okruh rovnakým spôsobom posudzovaných fyzických osôb do budúcnosti, a nie je založená ani na obmedzení niektorého zo základných práv, pretože ustanovenie podmienok pre vznik nároku na dávku nemožno považovať za obmedzenie základných práv.

Napokon, napadnuté ustanovenia § 65 ods. 1 zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) zákona o starobnom dôchodkovom sporení (slová „do 15 rokov“) podľa názoru ústavného súdu nemožno považovať za nesúladné ani s čl. 39 ods. 1 ústavy, ktorý garantuje základné právo fyzických osôb na primerané finančné zabezpečenie v starobe. Napadnutými ustanoveniami sa práve toto právo realizuje, a to tým, že zákonodarca ustanovuje podmienky vzniku nároku na tieto dávky v súlade s čl. 39 ods. 3 ústavy, s možnosťou uplatnenia jeho ochrany v limitoch čl. 51 ods. 1 ústavy. Napadnuté ustanovenia nemajú priame prepojenie na úroveň finančného zabezpečenia poistenca/sporiteľa pri jeho zabezpečení v starobe, aby na základe nich bolo možné hodnotiť primeranosť tohto zabezpečenia ako nesúladného s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd v tejto časti nevyhovel návrhu navrhovateľov na vyslovenie nesúladu § 65 ods. 1 slov „15 rokov“ zákona o sociálnom poistení a § 30 písm. b) slov „15 rokov“ zákona o starobnom dôchodkovom sporení s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1, čl. 20 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 v spojení s čl. 39 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 125 ods. 3 ústavy ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. júna 2010